

DOMOVINA

in KMETSKI LIST

Verwaltung und Schriftleitung - Uprava in uredništvo: Puccinjeva 5 —
Tel. 31-22-31-26 — Erscheint wöchentlich - Izhaja vsak teden

Festbezugspreis jährlich - Naročnina letno Lir 24 — Einzelverkaufspreis
- Posamezna številka Cent. 80.

Usoda malega naroda

Visoke so številke, ki jih navajajo dan za dnem poročila o žrtvah uničevalnega početja komunistov. Ubijanja ne zavirajo ne moralni, ne pravni oziri, kaj še, da bi ga ustavili in omejili gospodarski, socialni in narodni. Komunisti so zapisali smrti vsakogar, ki si upa misliti po svoje, vsakogar, ki ne kloni glave pred njihovo samovoljo. Prav nič jim ni mar, če bi zato propadlo polovico ali še več Slovencev. Predobro znano je njihovo umovanje: boljše je, če nas je samo 5%, le da so ti vsi »pravoverni« in ubogljivi.

Kam vodi taka uničevalna politika, bo takoj jasno vsakomur, ki premisli posledice. Da je zemljepisni položaj našega naroda na prehodu z Apeninskega na Balkanski polotok in iz Srednje Evrope v Italijo ter na jugovzhod izredno kočljiv, nam dokazuje vsa naša zgodovina. Slovenci smo sicer doslej pokazali veliko življenjsko silo in odpornost, tako da nas niso uničili niti najnevarnejši trenutki. A med tem, ko so se drugi narodi razraščali, množili in postajali vedno močnejši, smo mi životarili stoletja in stoletja pri približno enakih močeh. Bedno stanje je razen tega pripravilo mnoge naše rojake, da so se izselili v dežele daleč preko morij in se

tako skoraj popolnoma odtujili svojemu narodu.

Po številu, kolikor nas je strnjeno naseljenih, spadamo med najmanjše narode v Evropi, med narode, ki morajo skrbno paziti na vsakega svojega pripadnika in ga zaposliti na najprimernejšem mestu, da bo čim več koristil naši narodni skupnosti. Vsako nasilno uničevanje katerega koli pripadnika našega naroda je prav zato, ker ne moremo nikogar pogrešiti, največji zločin. Medtem ko lahko drugi evropski narodi mirno žrtvujejo milijon ali še več svojih pripadnikov za svoje velike načrte, Slovenci tega ne moremo, ker bi si že z žrtvovanjem nekaj desetisočev izpodrezali življenjske korenine in si zadali na narodnem telesu življenjsko nevarno rano. Zelo smo krvaveli v prvi svetovni vojni, a število žrtev v sedanji vojni je že doslej večje od prvega.

Zavedajmo se torej vedno in povsod, da smo majhen narod in da nam mora biti svoje usode mar. Komunisti, ki ubijajo brez pomisleka naše ljudi, dokazujejo da jim ni mar naše skupne narodne usode. Komunizem je naš skupni sovražnik, proti njemu se moramo boriti z vsemi svojimi silami, da ohranimo sebe in svoj rod.

gu. Dan je bil turoben, ko so se množice zgrijale, da s pobožno mislijo in solzo iskrenosti vzamejo slovo od mrtvih sinov Slovenije. Ljubljana je pokazala svoje pravo staro lice. Vsa je bila v žalni obleki, povsod so visele črne zastave. Nešteti šopki in vencji so bili položeni na krste, poklonile so se številne deputacije. Prav posebno pozornost so vzbujali vencji in poklonitve g. prezidenta Rupnika, mesta Ljubljane, zastopstva nemške vojske in nemškega generalnega konzulata ter vseh naših višjih uradov in ustanov.

In ko je prišla ura pogreba, se je na Kongresnem trgu ter v špalirju po glavnih ulicah zbrala do malega vsa Ljubljana. Gospod kn'zoškoj, je s stolnim kapitljem in z zborom bogoslovcev opravil zadušne molitve. S toplimi besedami sta se poslovila nemški zvezni oficir stotnik Schuhmacher in poročnik Sabič, ki se je izkazal kot poveljnik 3. čete 3. bataljona v kočevski bitki. Peli so pevci Glasbene Matce, žalne koračnice je igrala domobranska godba. Številne skupine predstavnikov so se poleg domobranske vojske uvrstile v žalni sprevod, ki se je pomikal skozi Ljubljano na Grad. Že je nastopela noč, ko so bili kočevski junaki ob svitu plamenic in ob salvah položeni v grobove na Orlovem vrhu, da bodo tam za večno stražili. Naše slike kažejo nekatere najznačilnejše prizore tega edinstvenega posmrtnega zmagovalstva.

Nepozaben žalni praznik v Ljubljani

Zalobni praznik, kakršnega Ljubljana še ni doživela, smo imeli preteklo soboto, ko smo spremljali k večnem počitku domobrance, padle v zmagoviti borbi proti komunističnim krdelom v Kočevju. Komunisti so napadli Kočevje z nad 4000 možmi, naleteli pa so na strahovit odpor. Med plameni in ruševinami so se vzajemno borili nemški vojaki in slovenski domobranci, dokler niso prišli na pomoč nemški tanki, nakar je bilo Kočevje z okolico vred očiščeno komuni-

stov. Obležalo je nad 700 mrtvih komunistov, najmanj trojno število pa je bilo ranjenih.

Ali tudi med branilci Kočevja so bile žrtve, daleč manj številne, vendar skeleče: padlo je 28 domobrancev, 6 pa jih je umrlo na dobljenih ranah. Nemške izgube so bile še manjše. Medtem, ko so bili nemški padli junaki svečano pokopani v Kranju, so bili mrtvi domobranci prepeščeni v Ljubljano in v preprostih krstah položeni na velik mrtvaški oder na Kongresnem tr-

PREGLED VOJNIH DOGODKOV

Führerjev glavni stan, 21. dec. DNB. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil javlja:

Pri nikopoljskem mostišču in južnozahodno od Dnjepropetrovska so se v dvodnevnih trdih bojih izkločili vsi sovjetski poskusi prodorov. Sovražnik je utrpel znova velike človeške in stvarne izgube.

Južnovzhodno od Kirovgrada so bili po izpremembi polnih bojih prestreženi napadi močnih sovjetskih sil.

(Nadaljevanje na drugi strani spodaj)

Pred 34 krstami, obloženimi s krasnimi vencji in šopki, je g. knezoškoj opravil molitve — Pogled na Marijin trg, na tovarne avtomobile s krstami in na množice, ki so ganjene gledale pogreb

Prezident gospod general Rupnik državnim uslužbencem in upokojemcem za božič

Prezident naše pokrajinske uprave, divizijski general gospod Leon Rupnik je že iz prejšnjih časov znan po človekoljubnosti. Na visokem in odgovornem mestu prezidenta pa mu je dano najširše torišče, da izvaja socialne ukrepe, ki posegajo globoko v življenje slovenskih stanov. Vprav za letošnji božič je podal vrsto plemenitih dokazov svoje naklonjenosti in socialnega čuta za mnoge rojake, ki jih je vojna neusmiljeno prizadela. Z visokimi naklonili iz Zimske pomoči je olajšal bridko stanje beguncev v Ljubljani, enako je pokazal dobrotno srce nasproti upokojemcem, vdovam in sirotam. Še prav posebno se je pa zavzel za državne in samoupravne uslužbence.

Nihče pač ne more tajiti, da je uradniški stan od sedanjega vojne posebnost hudo prizadet. Vzrokov ne bomo naštevati, ugotavljamo samo splošno znano dejstvo, za katero gospod prezident že od vsega početka, odkar je nastopil svojo odgovorno službo, kaže polno razumevanje. V dobrem spominu nam je njegov programatični nastopni nagovor z dne 23. septembra 1943. Ze takrat je zagotovil, da ima ukaze začasne odredbe za zvišanje prejemkov uradništva in da bo povišanje kmalu dokončno in pravično rešeno. Preden je minilo četrletje, je bila obljuba izpolnjena v nepričakovani meri. Naše uradništvo je hvaležno sprejelo na znanje prezidentovo naredbo od 7. oktobra, ko je bila vsem državnim (pokrajinskim) uradnikom in drugim uslužbencem z veljavnostjo od 1. septembra 1943 priznana začasna vojna doklada v polni izmeri 43 odstotkov, to pa brez vseh omejitev, ki jih je nalagala prejšnja uprava. Istočasno je bil vsem nižjim skupinam priznan ta povišek že od 1. decembra 1941. dalje.

Enako pomembna je bila poznejša odredba, po kateri je Der Oberste Komissar na predlog gospoda prezidenta odobril napredovanje uslužbencev, ki je bilo zaprti že od aprila 1941. Stalna skrb za naše uradnike in uslužbence je pa zlasti izpričana z naslednjim: Na predlog gospoda prezidenta je Der Oberste Komissar v načelu odobril tudi že splošno zvišanje prejemkov vseh aktivnih državnih nameščencev in upokojemcev. Ker pa so za izvedbo tega povišanja potrebne še računskotehnične priprave, ki zahtevajo nekaj časa, je Der Oberste Komissar odobril predlog gospoda prezidenta, da se pred Božičem izplača vsem aktivnim državnim uslužbencem in upokojemcem enkratni izredni prispevek. Prejeli ga bodo vsi državni uslužbenci in upokojemci od najnižjega do najvišjega. Po gotovih skupinah je enak za vse, tako da prejme služitelj ali pisarniški uradnik prav toliko, kolikor dobijo vseučiliški profesorji ali najvišji predstojniki. Izredni prispevek dobe tudi delavci v državni službi, ki imajo že vsaj nekaj stalnosti. Deležni so ga invalidi in najmanjši upokojemci. V znatni meri so upoštevane tudi družine. Lahko se računa, da bo te naklonitve deležno nad 15.000 uslužbencev in upokojemcev z okrog 20.000 družinskih članov. Omenjeno naj bo še, da je gospod prezident zboljšal tudi položaj družinam priprtih in še interniranih uslužbencev.

Starinski pregovor pravi, da je treba na ljuto rano položiti ljuto travo. Tako ravna naš prezident g. general Rupnik, ki najde za svoje narhte in ukrepe vselej polno razumevanja in naklonjenost nemške uprave. Vojna je med naše stanovse zaskala številne rane, ki jih je treba zdraviti z naglimi ukrepi. V kratkem četrletju je bilo že nepričakovano mnogo doseženo. Ako položaj posameznih stanov, zlasti državnih uslužbencev, še vedno ni toliko ugoden, kakor to vsi želimo, je pač treba upoštevati, da v sedanjih

razmerah ni mogoče vsega naenkrat rešiti, saj pač vsi vemo, da so državni dohodki v naši pokrajini zaradi razmer, v kakršnih živimo, skrajno nizki. Za merilo vzemimo vselej dvojce: Na eni strani odločno voljo in socialno sočustvovanje, ki ga kaže naša uprava z g. prezidentom Rupnikom na čelu — na drugi strani pa bedni položaj tisočev, ki so jim komunisti uničili vse in jih pognali izpod domačega krova. O tem, kakšna usoda bi zadela naše uslužbence in upokojemce, če bi prišli pod uporniško komando, si pa lahko ustvarimo jasno sliko po znanem dejstvu, da so jim v Novem mestu plačevali komunistični preroki po 200 do 600 lir miloščine na mesec!... Ukrepi prezidenta Rupnika so že zbudili splošno pozornost in priznanje v vsej naši javnosti. Zadovoljni uradniki in drugi uslužbenci pa bodo gotovo ohranili trajno hvaležnost ter bodo s poglobljeno vestnostjo in marljivostjo pomagali ustvarjati čim boljše razmere v naši tako težko prizadeti domovini.

Podrobne določbe o izrednih prispevkih

Po naredbi Der Obersten Komissars je g. prezident div. gen. Leon Rupnik odredil, da se v decembru 1943 izplača enkratni izredni prispevek:

I. Po 1000 in po 200 lir za vsakega rodbinskega člana: vsem aktivnim uslužbencem pri državnih (pokrajinskih) oblastvih, uradih in zavodih in sicer uradnikom, uradničkim pripravnikom, zvanječnikom, služiteljem, kontraktualnim uradnikom, dnevničarjem, honorarnim uslužbencem z določeno mesečno nagrado ali dnevno mezdo, vstevši uslužbenca izven čina in dninarje za umske posle, brez ozira na službeno dobo in na dejstvo, ali so plačani iz osebnih ali stvarnih kreditov.

II. Po 500 in po 100 lir za vsakega rodbinskega člana: dninarjem in delavcem, ki opravljajo fizična dela in ki so že vsaj pol leta neprekinjeno v službi pri oblastvih, uradih in zavodih države (pokrajine).

III. Po 250 in po 50 lir za vsakega rodbinskega člana: stalnim in pogodbenim železniškim delavcem, ki so že vsaj pol leta neprekinjeno v železniški službi.

IV. Po 500 in po 100 lir za vsakega rodbinskega člana: a) osebnim upokojemcem države (pokrajine), izvenmši vojne invalide, vojne vdove in provizioniste železniške, poštne, monopolске uprave in slične; b) rodbinskim upokojemcem države (pokrajine), in osebam, ki prejemajo milostne oskrbnine, sirotnine, življenjske rente, podpore, priznanja in pomoči.

V. Po 250 in po 50 lir za vsakega rodbinskega člana: vojnim invalidom, vojnim vdovam, provi-

zionistom železniške, poštne, monopolске uprave in sličnim.

Če sta oba zakonca v javni službi ali oba upokojemca, pripada izredni prispevek samo možu. Če je eden aktivni javni uslužbenec, drugi pa upokojenec, pripada prispevek onemu, ki je v aktivni službi.

Za rodbinske člane se smatrajo zakonita žena in zakonski mož ter pozakonjeni otroci, za katere uslužbenec oziroma upokojenec po veljavnih predpisih prejemajo rodbinsko draginsko doklado. Izredni prispevek ne pripada ženi, ločeni od moža, ne glede na to, ali je pravda o ločitvi zakona uvedena ali ne. Osebe, ki v smislu te odredbe nima pravice do izrednega prispevka za rodbinske člane, mora v izogib disciplinske odgovornosti in povračila neupravičeno prejetega zneska, takoj naznaniti pristojnemu nakazilnemu oblastvu razloge, ki izključujejo nakazilo navedenega prispevka. Pod temi dobé rodbinski prispevek po tej naredbi tudi uslužbenci, ki po splošnih predpisih ne prejemajo rodbinskih doklad. Ti morajo v 8 dneh po objavitvi navedbe prijaviti oblastvu, ki jim izplačuje prejemke, rodbinske člane in predložiti potrebna dokazila, na primer rodbinsko knjižico, rodbinsko polo ali izpiske z matičnih knjig.

Izredni prispevek se prizna uslužbencem, ki izpolnjuje pogoje te navedbe na dan njenega uveljavljanja, to je na dan 18. decembra 1943. Izredni prispevek se ne prizna onim, ki so odsotni iz službe iz razlogov čl. 7 navedbe z dne 14. novembra 1942, št. 210 Službeni list z dne 25. novembra 1942, št. 394/94. Izredni prispevek je prost vseh davščin.

sovražnikove bojne skupine, ki jim je uspelo prodreti, pa so bile razbite ali uničene.

Severno od Kirovgrada in južno od Čerkasov so sovjetski krajevni sunki ostali brez uspehov. Lastni protinapadi so pridobili na ozemlju.

Pri Korostenu in ob Berezini so naše čete kljub sovražnikovu odporu še nadalje napredovale. Pri tem je bilo samo v bližini Korostena uničenih 43 sovjetskih oklopnikov in 42 topov.

Na bojišču pri Vtebsku so boljševiki ojačili svoj pritisk. Podnevi in ponoči se nadaljujejo hudi obrambni boji, katerih silovitost vedno bolj narašča, 80 oklopnikov in 39 topov je bilo doslej uničenih.

Severnozapadno od Nevelja so sovjetske čete podvezle brezuspešne napade.

V obeh zadnjih dneh je bilo na vzhodnem bojišču sestreljenih 412 sovjetskih oklopnikov.

V vzhodnem odseku južnoitalijanskega bojišča je bilo zavrnjenih več sovražnih udarnih oddelkov. Tak ob jadranski obali se od večerj nadaljujejo močni britanski napadi. Z velikimi izgubami sovražnika so se zrušili pred našimi postojankami.

V Sredozemlju so večerj sestrelile v letalskih bojih protiletalska obramba, nemške lahke mornariške enote in mornariško protiletalsko topništvo 18 sovražnih letal, med katerimi je bilo 8 štirimotornih bombnikov. Izgubljeno je bilo 1 nemško lovsko letalo.

Sovražne bombniške jate so izvedle podnevi nov hud terorističen napad na stanovanjske predele Bremena. V hudih letalskih bojih in po protiletalskem topništvu je bilo sestreljenih najmanj 45 sovražnih letal.

V večerjajšnjih večernih urah so napadle močne britanske letalske sile rensko-mensko področje. Odvrže-

ne rušilne in zažigalne bombe so povzročile veliko škodo v stanovanjskih predelih, zlasti v Frankfurtu ob Meni, Offenbachu in Mannheimu. Protiletalsko obramba je sestrelila pri teh napadih 49 štirimotornih bombnikov. 4 nadaljnja letala je izgubil sovražnik nad zasedenimi zapadnimi ozemlji. S tem je bilo 20. t. m. in v noči na 21. decembra po dotedanjih nepopolnih podatkih sestreljenih 98 sovražnih letal, med njimi najmanj 89 štirimotornih bombnikov.

V noči na 21. december so bombardirala nemška letala cilje na področju Temzinega ustja.

Odpuščeni komunisti

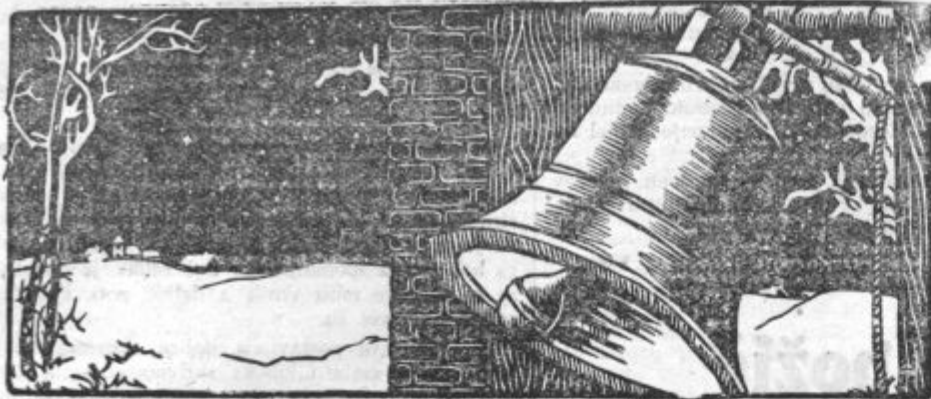
Od članov Vrhovnega Plenuma Osvobodilne Fronte, ki so, ali naj bi bili po časopisnih objavah državni uslužbenci, se je ugotovilo: 1. Jeraš Josip, profesor, se odpušta iz službe; 2. Kimovec Franc je bil svojčas učitelj pomožnega oddelka v Trbovljah. V Ljubljanski pokrajini ni služil. Odpuščen; 3. Jerman Franc, gledališki igralec, se odpušta iz službe; 4. Dr. Kržišnik Franc, sodnik upravnega sodišča je odpuščen; 5. Lubej Franc, učitelj, odpuščen 30. avgusta 1942; 6. Dr. Lunaček Pavel, zdravnik bolnišnice za ženske bolezni, odpuščen 8. januarja 1943; 7. Dr. Novak Franc, zdravnik zavoda za novotvorbe, je bil odpuščen 21. julija 1942; 8. Dr. Obračunč Rudolf, zdravnik v splošni bolnišnici, odpuščen 3. junija; 9. Polič Zoran, državni pravobranilec, je bil odpuščen 12. januarja 1943; 10. Rupena Mara, učiteljica, ni v službi; 11. Rupena Zora, učiteljica, ni v službi; 12. Rus Jože, sodnik, odpuščen z dnem 30. marca 1942; 13. Inž. Serneck Dušan, univerzitetni profesor, odvzeta pokojnina; 14.

Štritar Bogdana, članica opere, se odpušta iz službe; 15. Šentjurc Lidija, profesorica, ni bila nikjer v šolski službi; 16. Tomšič Mira, profesorica, ni bila v šolski službi; 17. Trobiš Stefan, učitelj, je od 19. oktobra 1942. suspendiran ter je sedaj odpuščen; 18. Thurnher Edmund, učitelj v Višnji gori je bil z dnem 31. maja 1942 odpuščen; 19. Vidmar Josip, dramaturg, odpuščen z dnem 8. maja 1942; 20. Dr. Viher Josip, profesor, ni bil nikjer v šolski službi.

Dalje se ugotavlja, da so bili odpuščeni iz službe zaradi sodelovanja pri upornikih: 21. Jerman Ivan, dramski igralec in ekonom; 22. Simeniti Rado, vodja zbora; 23. Stare Ema, dramska igralca; 24. Potokar Alojzij, dramski igralec; 25. Presetnik Franc, dramski igralec; 26. Kristančič Marjan, operni pevec; 27. Simčič Vladoša, dramska igralca; 28. Tiran Jože, dramski igralec; 29. Gale Jože, dramski igralec.

Državni uslužbenci, ki so bili odpuščeni iz službe zaradi sodelovanja pri upornikih: 30. Kocbek Edvard, profesor, bil je odpuščen z dnem 5. marca 1942; 31. Zemljak Josip, suplent na trgovski akademiji, se odpušta iz službe; 32. Dr. Magajna Bogomir, zdravnik v umobolnici, se odpušta iz službe; 33. Dr. Breclj Bogdan, zdravnik splošne bolnišnice, je bil odpuščen 12. julija 1943; 34. Inž. Kodrič-Rojec Draga je bila odpuščena z dnem 22. septembra 1943.

Ljudje, ki so prešli v komunistični tabor, so se sami izobčili iz naše skupnosti in je zatorej pač umljivo, da se konča njihovo službeno razmerje. Ukrep je pa vsaj v zadoščenje tistim, ki so zaradi komunistov izgubili dom in svojce in si komaj rešili golo življenje.

Božič ljubezni in sprave
toplo zeli vsem dragim
čitateljem in čitateljcam

„DOMOVINA“

Božična zgodba

Pred božičem je bilo. Z bratom sva šla v gozd po mah in drevesce. Skrivnostno tiho je bilo v gozdu ko da bi tudi orjaške smreke slutile bližajoči se veliki dan. Čisto nalahno naju je božal vetrč, ko sva stopicala po nizkem, nedavno padlem snegu. Zima je dahnila v gozd, ona lepa pravljica zima, ki jo sanjajo le otroci pri gorici pečki, ko jih mati ne pusti ven, ona topla zima, po kateri hrepeni dete, ki bi rado spavalo v belem, kristalnem snegu in sanjalo o sneženih metuljčkih, ki padajo, padajo, sedajo in grejejo. Zganil se je gozd, ko sva stopila v njegovo kraljestvo, vesel naju je bil kakor sva bila midva vesela njega.

Hotela sva mu vzeti lepo majhno smrečico, da bi jo ponesla na gorko in ji podarila piškotov, zlatih in srebrnih orehov, belih, rdečih in zelenih svečic, da bi jo okitila s srebrnimi laski in da bi plavali angelci na njej. Najlepšo sva si izbrala, prav tisto, ki sva jo najrajši imela. Skoraj stegla sva se, kdo jo ponese domov. Brat je bil večji in morala je obveljati njegova. Smrečico sva imela, najlepšo v gozdu, bila sva srečna in si nisva želela ničesar več. Spet sva stopicala po snegu, toda veseleje in hitreje. Vsa najina misel in vsa radost je bila smrečica. Prišla sva na pot, na tisto pot, ki drži iz gozda v vas. Kakor za procesijo sva stopila. Brat je ponosno nesel smrečico, jaz sem pa junaško meril korake za njim.

Nasproti nama je prišel mož z umazano brado. Šepal je na eno nogo, pljuval in veliko debelo palico je imel. Otroško nedolžno sem mu gledal v oči in ne da bi vedel kdaj mi je ušlo z jezika:

»Jo že imava, smrečico, pa najina je najlepša.«

Mož je srdito zarežal vame, da sem se stresel, obstal kakor vkovan, odprl usta, da bi zavpil, a glas mi je zamrl na jeziku.

»Jaz vama že pokažem sekati smreke, paglavca nemarna!«

Vzel je bratu smrečico, ga zlasal in obrcal, mene pa je zgrabil za ušesa in mi jih navil, da so naenkrat izgubile vse gozdne melodije. Prejšnje otroško veselje se je spremenilo v žalost in obup. Prijokala sva domov. Materi se je bolešno skrčilo obličje in jokala je z nama vred.

Sveti večer. V sobi je bilo mračno in hladno in dolgočas. V kotu so samevale jaslice, čisto majhne in skromne. Pastirci so bili povečini ali hromi, ali brez rok in dva celo brez glave, da sta se mi kar smilila. V jaslih je ležal Jezušček iz voska in pri njem je brlela v kozarcu dušica, plaval je na olju. Bilo je kakor na Vernih duš dan.

Molili smo pred jaslicami. Z bratom sva bila slabe volje, meni se je dremalo, brat je zdehal, mati je pa imela solze v očeh. V peči je umiral ogenj in leščerba je svetila vedno medlo. Molili smo se za ateka, ki ga ni bilo doma. Kar na lepem nas je pustil ta porednež in šel v vojsko. Že dolgo, dolgo nam ni nič pisal. Vsak večer smo molili zanj, jaz sem bil pa jezen nanj, ker mi že tako dolgo ni prinesel piškotov.

Po molitvi smo šli spat, čeprav je bilo še zgodaj. Mati naju je lepo odela, prekrizala in poljubila.

Žalosten je bil tisti večer, ne bom ga pozabil.

Ponoči so me zbudili, da sem zajokal od strahu. Pri postelji je stal mož. Videl sem ga, čeprav še napol v sanjah.

»Mirkec!«

»Mama, mama, mož je. Bojim se ga, mož me bo s palico, drevesce mi bo vzeli.«

Mož se mi je smejal. Boječe sem ga zrl in vedno bolj znan se mi je zdel. Bajonet je imel in puško in vojaško kapo in suknjo in zvezdice na ovratniku. Vzel me je v naročje in me poljubil na dolge kodre. Še mu nisem popolnoma zaupal. Podoben je bil ateku, ki mi je nosil piškotov. Dremalo se mi je. Vojak me je položil v posteljo. Nato se je obrnil k materi in dejal:

»Revček me je že čisto pozabil.«

Spet sem zaspal in sanjal o smrečici in o čudnem možu. V sanjah sem zrl v jaslice. Jezušček se mi je tako sladko smejal, kakor bi mi hotel reči:

»Mirkec, le vesel bodi, vesel! Hudobni mož ti je vzeli smrečico, jaz pa sem ti pripeljal iz vojske zlatega ateka, ki je vreden več kakor tisoč in tisoč smrečic.«

Takrat mi je bilo jasno vse. Imeli smo srečen božič.

S. M.

Moj grenki spomin

Bilo je v predbožičnih dneh poslednjega leta, ki smo ga še preživeli v miru in sreči. Pri Ta-ti, veletrgovini v Beogradu, je bilo ko v panju: staro in mlado, brez razlike spola in poklica, vse je hitelo vročično nakupovat božične okraske in darila, kot bi bili slutili, da za prihodnji božič vsega tega ne bo več in naj zato vsaj ta poslednji bo tem lepši, tem svečanejši.

Jaz sem prav tisto leto igral v prestonici zakasnelega študenta z neznatnimi dohodki. Moja družinica je bila tam daleč v prelepi deželici goranjski. Bil je prvi dan počitnic in z neugnano silo me je vleklo na večerni vlak. Skoraj tekem sem po trdi, asfaltirani cesti, kopajoči se v morju luči, dasi je bilo časa še na pretek. Ko pa sem prispel do veletrgovine Ta-ta, mi je bleščeča svetloba iz njenih izločb skoraj vzela vid... Kot začaran sem obstal pred ogromnimi stekli in strmel v gore razstavljenega lišpa, igrač in daril. Ko sem tako stal ob tem nakopičenem razkošju, me je obšla nepopisna želja, ki sem jo občutil skoraj kot dolžnost, da moram od vsega tega bogastva tudi jaz ponesti vsaj majhen, neznamen drobec tja pod zasnežene Karavanke, v naš skromni, tih domček...

V trenutku sem preračunal svojo moč in veljavo: če odštejem izdatek za vožnjo, mi ostane še petdeset dinarjev — pet svetlih kovačev. Te lahko zapravim. Ne da bi prav vedel, kaj bom pravzaprav kupil za te srebrnike, sem se brez obotavljanja prepustil valujoči množici in plul z njo po

bogatih dvoranah, težko obloženih s pestrim blagom najrazličnejše izbire, kar je le moglo poželeli srce.

Ob božičnem nakitu sem se ustavil in se izmotal iz toka žive reke. Ob pultu je stalo mlado, prikupno dekle, otožnega obraza in trudnih oči. Gotovo je že stala tam od jutra in komaj čakala večera, ko bodo zaprili trgovino. Dolgo sem šaril po nakitu in izbral. Končno sem le izbral: 7 drobnih, pisanih ptičic na drhtečih nožicah — po 3 dinarje, 7 velikih bleščečih krogel v prekrasnih živih barvah — po 2 dinarja, 7 manjših kroglic — po dinarju in 7 cingljajočih zlatih in srebrnih zvončkov, tudi po dinarju.

Prijazna gospodična je vso to robo varno vložila v pripravno škatlo in jo trdno povezala. Potem je računala: 7 ptičic po 3 je 21; 7 kroglic po dinarju je 7; 7 zvončkov po dinarju je tudi 7; skupaj 35 dinarjev, prosim!

Vedel sem, čisto dobro sem vedel, da se je zmotila za 14 dinarjev! Saj vendar ni vračunala 7 velikih svetlih krogel po 2 dinarja!... A nič nisem dejal. Plačal sem in šel; in neko divje, grešno zadovoljstvo me je prevzelo ob zavesti, da sem iz te silne grmade bogastva in obilja iztrgal nekaj zastoj; nekaj prigoljufal, ugrabil, ukradel!... Ali se to kaj pozna pri tolikem obilju, kot če bi kapljico odvzel vesoljnemu morju?... kako prosim? Da to ni lepo? Da je to greh? Že mogoče, že mogoče. Toda pomislite, kaj vse ljudje dandanes počno, kako drug drugega goljufajo za težke

milijone in ni greh! Pa naj bi bil greh ta malenkost, teh piškavih 14 dinarjev?! —

Ko sem se prerinil na sveži zrak in krenil proti postaji, so se mi začela vsiljevati vprašanja: »Ali se zavedaš, koga si ogoljufal za 14 dinarjev? Ali misliš, da si oškodoval lastnika »Ta-Ta«? Ali ne veš, da bo to ubogo dekle, ki morda stanuje v mrzli podstrešni izbici z bolno materjo in majhnim neboljnim bratcem, moralo iz svojega žepa poravnati teh 14 dinarjev?! Ali te ni sram? Ali res nimaš več časti v sebi?«

Korak mi je zastajal v teh mislih, dokler se nisem sunkoma okrenil in pohitel nazaj. Spet sem stal pred razkošnimi izločbami in ugibal:

»Da bi ji vrnil? Hm... Neumnost! Saj ni tako hudo in končno: pri tej množici niti ne pridem več do nje... In še vlak lahko zamudim radi te bedarije!«

In je zmagal vrag v meni; zasukal sem se in izgubil vnoč...

Brzovlak je veselo popeval svojo enolično pesem... Udobno zleknjen na sedežu ob oknu sem pozabil na vse in se ves predal samo mislim na dom...

Napravimo božično drevesce, moderno, kakršnega nikdar nikjer še ni bilo. Iz debela bodo rasle samo tri veje na levo in štiri na desno v nepravilnem razmahu. Spodnje bodo najdaljše, vsaka višja bo nekaj krajša, vse pa bodo na krajeh v pravem kotu zasukane navzgor, da bo celotno drevesce imelo obliko velikega svečnika. Na teh sedem vejic bomo pritrdili sedem ptičic, obesili sedem krogel, sedem kroglic in sedem zvončkov. Prižgali bomo še sedem svečic, ki so doma še od lani in tako božično drevesce bo res nekaj posebnega... Mali dveletni Janek bo vriškal od veselja in petletna Nenca se ne bo mogla dovelj nasediti in še mami se bodo svetile črne oči...

Doma sem našel smrečico, prav takšno, kakršno sem si želel. Le nekaj vejic sem moral še umetno vstaviti in zapogniti v pravem kotu navzgor.

»Kaj?!« je dejala žena, ko je zagledala čudno drevesce. »Tole rogovilo, misliš, da bomo imeli za božično drevo? Ali se ti meša ali kaj?!«

Neprizetno me je prizadelo njeno govorjenje, saj mi je z njim ubila vse veselje in sem se počutil, kot bi me bila polila s škafof mrzle vode... Vendar sem prijazno odvrnil: »Le počakaj, boš videla, kakšno imenitno drevo bo to! Predvsem pa originalno...«

Pa se je zasmejala na ves glas in porogljivo dejala: »Ti kar delaj svojo rogovilo, mi bomo pa drevesce okrasili kot po navadi!«

»Dobro, pa tekmuje!« sem pristal. »Kogar bo lepše, tisto naj obstane!«

In smo se vneto lotili dela: mamica, Nenca in Janek so krasili svoje dreve, jaz pa svoja. Lepo sem vse razobesil in razvrstil po načrtu; in zares ni bilo nápak. Seveda moji tekmovalci tega niso hoteli priznati. V preveliki vnevi nismo dovolj pazili drug na drugega — in že je bila nesreča tu! Žena se je s svojo volneno jopico zataknila v igle mojega drevesca, ga povlekla za seboj in zvrnila po tleh, preden sem mogel mig-niti z mezinom.

Topo sem zrl v svoje strte sanje na tleh, nato sem sedel na stol in molčal. Tako čudno smešno in razumljivo se mi je zazdelo vse skupaj, kakor da tako pač mora biti... Ženi moj blaženi mir in molk nista šla v račun. Z njima sem jo povsem razorožil in bruhnila je v glasen jok.

Jaz pa sem se sklonil nad svoje ubogo božično drevo in ga dvignil. Toda po natančnem ogledu sem ugotovil, da škoda ni tako velika, kot se je zdela na prvi pogled: zdrobljene so bile tri velike krogel, ptiček, dve mali krogli in trije zvončki. Iz gole radovednosti sem izračunal škodo: bilo je je natančno za — 14 dinarjev...

Klavrno sem se nasmehnil, vzel smuč in z njimi zaoral v deviški sneg...

Tisti božič po tem dogodku ni bil ne domač, ne prirčen; vse je pokvarila ona nesreča.

Po Novem letu sem se vrnil v Beograd. Moja prva pot je bila k »Ta-Ti« do one prodajalke.

»Koliko stane tale srebrna zvezda?« sem povprašal.

»Štiri dinarje.«

»In tale večja?«

»Šest.«

»Dajte mi jo, prosim!«

Ko mi jo je zavila, sem vrgel dvajsetak na mizo in se izgubil v gneči.

»Gospod! Evo vam 14 dinarjev nazaj! 14 dinarjev!« sem še čul klicati za seboj pošteno dekle.

»14 dinarjev!«... Pekli so me, prekleti novci,

vse praznike. In šele sedaj sem se oddahnil, ko sem se rešil teh utajenih, prigrlojanih, nesrečnih 14 dinarjev!

Planil sem na cesto in vrgel srebrno zvezdo za šest dinarjev prvemu beraču v klobuk. Začuden me je pogledal. Morda si jo je pozneje pripel na prsi...

Po tistem nesrečnem božiču, že dveh božičev nisem praznoval pri svoji družini. Bojim se, da tudi tretjega, letošnjega ne bom...

Vitor

Dedov poslednji božič

Čudno lahko in svetlo je v človekovi duši, ko mu iz dolgoletnega spanja zbudijo spomini, rahlo trkajoči na srce, šepetajo davno izgovorjene besede in prinašajo prelepe podobe, rahlo zabrsane sicer, a zato tem vabljivejše in preglednejše. Kakor roji pojočih otrok z radostjo ožarjenih lic pohite osvobodene misli na prostrane, pisane poljane mladostnih sanj. Kjer je največ cvetja, se pomude kjer je največ petja, pršuhnejo; samo za drobec trenutka in objeje so cvetje in spoznane melodije do poslednjega zvoka.

»Mama, kolikokrat bomo še vstali, da bo božič?« je vprašalo sestrino sinječko dete in žarek iz njegovih vprašujočih oči je segel v moje srce. Začuden so se razgibali zbudjeni spomini in so zašepetali o dedovem poslednjem božiču; in pohitele so misli v davno mladost...

V šolo sem moral tisto leto. Ne v novo, bahato sedanje poslopje, temveč v dremavo, v senci čepečo in zlohotno naprej nagnjeno starino, ki je prežala na vesele poglede in ob kateri se nam je zdelo, da bi bila glasna beseda predrznost in smeh pregreha. V nizki sobi je dehtelo po trohnbosti in kljub natrpanosti je bila moreče prazna. Prednja stran so bili samo visoka frizura učiteljeve njen opominjajoči prst in po prizadevanju bolečin hlepeča palica. Včas, če se je za trenutek pobesil opominjajoči prst sta se pokazali črna tabla in črveno računalo, ki se je stiskalo prov ob strani, naveličano in trudno nagibajoče se proti steni. Z desne strani so se nam vsiljevale orumenele table s črkami in številkami, na levi pa je bil skozi vseh petero oken, od poslušanja abecedniške učenosti zverženih in od žalosti nad zaprtim mladim veseljem in zatrtim smehom zasolzenih, razgled enak: siv, razpokan in z mahom poraščen zid nekega hleva. Od daleč, s strani, ko sem zavil proti šoli, je bila ta stena šole podobna strani umazanega abecednika s peterimi črkami: a, e, i, o, u, streha z dimnikom pa visoki učiteljski frizuri; kadar sem mimo šel v cerkev, sem pogledal stran.

Kakor čreda ovac pred klavnico je bila ona ogromnost dni od pršetka šole do božiča — prav tako so se upirali odhajanju v večno pozabljenje in mnogo sem jih videl zvečer, da so bili okrvavljeni, ko jih je kruti gospodar čas privlekel do teme in jih neusmiljeno palmil vanjo. Po sta vendar minila september in oktober in se je leto ponovembrilo.

Ko nas je pričel december ščipati v ušesa in nam barvati nosove, mi je neko jutro planil v oči bel sijaj, da sem skočil k oknu in nato na prag. Sneg se je blestel povsod, iskril se, da sem zavrskal, in sijal je, kakor da je plašč božji pogrnjen po zemlji.

Na lednijo jutro ga je bilo še več.

Zdi se mi, kakor da sem ono zimo prvič videl sneg. Lahko da sem ga že kdaj prej, toda v mojem spominu ga ni. In še nekaj o tem snegu: nikoli ni padal tako, da bi ga bilo lahko gledati, temveč je bilo, kakor bi se bil lansk skril v zemljo po nov blesk za legione svojih zvezdic in bi rasel iz tal, ves preroben in obžarjen od belote, ki je barva zdrave mlade zime. Dokler je kakšna hiša z osvetljenimi okni mežkala v belo noč, ni padel niti kosmič in zjutraj je prenehal preden so se prebudili najnridnejši domovi.

Nikoli pozneje, se mi zdi ni sneg tako razsiral svoje beline. Vse je bilo prepojeno z njo — od tal je kipela, od hiš se je odbijala in prhutaje silila v oči, od neba je sijala bleščeča in čista da je niti naj odločnejša noč ni mogla popiti.

Vse tiste bele večere sva z dedom prebila do večerje sama in brez luči: jaz sem po trebuhu ležal na peči, on pa je sedel na klopi pod menoj in pripovedoval. Ob takih večerih se selijo pravilice iz kraja v kraj in komur je dano, jih vidi; pri še bolj zbranih se pomude in jim dovolijo, da jih oznanijo strmečim ljudem. Ded je bil izmed vseh zbranih posebej znamenovan.

V bled svetlobi, ki si je bila v trdem boju s hišnimi sencami pregrizla štrikotno pot od okna do peči, je sedel ded na tak večer morda teden dni pred božičem, in je bil gluha za vsa moja vprašanja. Zato sem legel vznok in zaprl oči. V daljine daljave so zletele moje misli tja nekam, kjer se sonči dežela brez sol,

če pa so šole, nimajo učitelje in palic in rumenih tabel in oken, ki so kakor a, e, i, o, u. Nazaj na peč je drzne romarice priklinal šele oči, ki je bil vstopil in med prižiganjem pipe govoril dedu:

»Oné, kaj sem hotel reči, tako sem mislil, da bi se v sredo peljala v Ljubljano jaz in ona. Za božič bi bilo treba tega in onega.«

»Kakor veš; doma bomo že postorili.«

»In sem dejal, da bi letos napravili božično drevesce. Pri vojaki sem ga videl rogmana in že vsa leta sem mislil nanj; letos ga bodo pa pri Baharju imeli...«

»Saj res, le napravi! Tudi mi smo ga imeli pri vojaki, do stropa segajoče. Veselje bom imel z njim na svoj poslednji božič med vam. Kakor obraz draga znanca mi bo, ki ga že davno nisem videl.«

»Ali niste dejali „moj poslednji božič“ in zakaj?«

»Poklicala me je nocoj z onkraj Pomladi ne bom ukaal. Vidš, za tole blede svetlobo sem pogledal in prav na koncu se je za trenutek razmaknilo, da sem spoznal vse. Spoznanje je pa smrt.«

Utihišla sta in se zamislila vsak v svoje misli.

Tiha, nerazložna groza pred nečem nepoznanim se mi je priplazila v dušo ob tem pogovoru, čeprav nisem razumel drugega, kakor da bo šel oče v Ljubljano, in vem, da nisem pozabil besede. Toda po večerji, ko je ded kakor navadno pripovedoval vesele zgodbe, sem videl, da trepeti v njegovih očeh čudna misel, in včas se mi je zdela, da pripoveduje nekdo drugi, ded pa strmi z odsotnim pogledom v blede noč. Morda se je bilo res za trenutek odgnalo zagnjalo na njegovi poti in je ujel begoten pogled na lepoto, ožarjeno od nepoznatih sonc — vabilo od onkraj zvezd.

Podpisi vseh božičev, ki so jih pustili v mojem spominu, so medli in zabrsani kakor slika na starem znamenju, od dežja izprana in od sonca očigana. Spomin na dedov poslednji božič pa je v meni ves bel in sijalen kakor v najjasnejših sanjah.

V hiši naj bi stalo meni nepoznano čudo, božično drevesce, ded je pa rezljal in sestavljal za svojo sobo jaslice, »da bomo rojstvo imeli pri hiši«.

»Halo! Če misliš z menoj, kar h tro! Do poldneva morava biti s smrečico doma! Skornje obuj, sicer se pa ni treba kdo ve kako obleči, ker bova po celem gazila n bo gorkote kmalu preveč. Nu, le brže! me je prvo počitniško jutro priganjal ded, mladostno razigran in že opravljen za gozd.

O samih svetlih stvarih sva se pogovarjala, o takih, ki se bleste, kakor se je sneg v onem jasnem jutru. Vse v meni je drhtelo ob opojni misli, da hodim z dedom in da greva v gozd, in zganila se je v meni plaha želja, da bi šla, šla in nikoli ne prišla. Vsako leto o božiču prehodim to pot, vso osvetljeno od spominov, ki mi od obeh strani prinašajo dedove besede in me pozdravljajo, kakor bi vpraševali: »Ali še veš?« — Vselej se vrnem mlad.

Gozd je bil kakor začaran vrt iz dedovih pravljic, kjer z brezšumnimi stopinjami v bisernatih oblekah hodijo bele kraljičine, hrepeneče po osvobodjenju. Zadrževal je diih v pričakovanju svetega večera, polnega skrivnih čudes. Pojčče kopnenje je bilo v njegovem molčanju. Vsega me je objelo hrepenenje, da bi ostal, dokler se ne izpolni čuda prečudna, ki mi jih je opisoval ded.

Dolgo je izbiral ded, tako dolgo, da sem se začudil, zakaj ni vsaka dobra.

»Če je smreka lepša, več darov položi Božiček pod njo; največ jih je za tistega, ki je drevesce prinesel — Ali boš t nesel smrečico? — Ne, saj je ne moreš! Se iz gozda je ne prineseš.«

»Jaz pa stavim, da jo prinesem, in nesel jo bom!«

»Staviš? Koliko pa?«

»Deset gorkih bunk po hrbtu.«

Opotekal sem se pod njo in obodla me je po vratu in po rokah, toda iz gozda sem jo prinesel.

»Nu, pa počij nekoliko, korenjak! In račun bova takoj poravnala, da se ne pozabi. Kdo bi bil mislil, da boš dobil! Kar takoj ti moram dati bunke in rad ti jih dam, ker si tak junak!«

»Ja — saj jih bom jaz dal vam, saj sem jaz dobil!«

»Ali si čuden! Dobil si in hočeš dajati! Jh bom vendar jaz del tebi, ki sem izgubil!«

Pa mi jih je naštel, preden sem utegnil premisliti, kdo ima prav, in še eno je navrgel v veseli radodarnosti.

»Vidiš, lahko si boš zapomnil ta božič, ko bo prvič v naši hiši drevesce, ker si imel srečo.« In spet je zatrepetala v njegovih očeh ona čudna, v daljavo strmeča misel, da mi je bil na mah ves tuj, kakor da je smrt stopila med naju. »Tudi zaradi mene se ga boš morda spominjal, ko boš velik«, je dodal, ko so se njegove misli vrnile z daljne poti. Pobral je smrečico in sva šla.

Popoldne sva postavljala jaslice, drevesce sta pa imela oče in sestra. Globoka, skrivnostno sveta radost je sijala iz dedovih oči, le v glasu je včas zadržel rahel tuj zvok kakor vdano poslavljanje.

»Tudi drevesce je lepo, boš videl, ampak pri jaslicah je več veselja in mladosti. Tvoje naj bodo, ko mene več ne bo; zate sem jih napravil«, mi jih je izročal med delom.

O mraku je poklicala mati: »Oče, kadit bomo šli!« Jaz sem pa šel na peč v hišo.

Po molitvi in večerji, ko se je skoraj napolnila hiša z obiskovalci, je sestra prižgala svečice na drevescu. Šipi vriskajočih žarkov in radostnih isker so planili z njega, da so glasni radovedneži, ki so se bili naleteli skoraj iz vse vasi, v začudenju onemeli.

»Jezus, je to lepo!«

»Lepo, lepo; pa tudi stane!«

»V cerkvi še pol ne bo tega!« je šlo vseppek, ko je prvo začudenje minilo.

»Kaj bo to,« jih je krotil ded, »kvečjemu poldrug meter ima. Pri vojaki smo imeli smreko, visoko od tal do stropa, in vse bolj je sijala in tako je bila obložena, da so veje komaj nosile. Kaj bo to!«

Nejeverni pogledi so se obrnili k njemu in še ko so oče in nekateri njegovi tovariši iz za vojaških dni potrdili njegove besede, so mnogi dvomili, da bi večja lepota bila mogoča.

Kako mi je bilo ta večer, ne vem. Vse se mi izgublja v bleščeče pisane sanjah, če želim priklicati svoje takratne občutke. Plaval sem v omotičnem veselju na vriskajočih valovih daleč nekam v neizmerost. Nisem v del z obrazi natrane hse pod seboj in pesem, ki je v sprva plahih, nato pa krepkejših in jasnejših zvokih priplavala do mene, se mi je zdela, da prihaja iz samih nebes: srce je koprnelo v sladkem razkošju. Samo dedov glas je jasen v spominu. O pozni uri, v presledku med pesmjo in pesmijo, je pripovedoval:

»Od vas seveda nihče ne pomni šolmaštra in organista Jerasa. — Ze dva meseca pred božičem nam je nekoč pripovedoval, da je zložil prelepo pesem v petih strunah za sveti večer in da jo bo sam pel. Pričakovanje pri polnočnici je bilo veliko. In je po darovanju v jokavo zadrt glas oblečeno poslal s kora tole: Je burja pihala, — Marija jokala — svet' Jožef pa klev — u strganem hlev'... — Ljudje so pričeli prhati, pred oltarjem so se pa oglašili župnik: „No, no, no, no!“ Jeras ni hotel razumeti, da pesem ni bila dobra in je odgovoril: Et cum spiritu tuo! Ostalih štirih kitic nismo nikoli slišali, prvo je pa Jeras pel še mnogokrat!«

Kdaj so odšli k polnočnici, ne vem, ker sem utonil v resnične sanje.

Na svetl dan so ljudje povsod doma in mislim, da je zato tako lepo na ta dan gledati skozi okna, ker ni videti ljudi. Nobenega obiska nismo imeli.

Na »Štefandan« je pa mrgolelo v hiši obiskovalcev in občudovalcev drevesca. Šele proti večeru se je neko spomnil jaslice in je pokazal v prazni kot nad mizo.

»O, saj imamo jaslice tudi!« je ded izbil dno sodu, v katerega je oni nameraval naliti hvalo svojih jaslic. »V moji sobi so; jih pa pojdimo gledat!« In smo šli.

»So že res lepe,« je dejal oni, »ampak pastirčkov je premalo.«

»Glej ga no! Misliš, da bodo tebe čakali? Na sveti večer bi bil prišel gledat, koliko jih je bilo, sedaj so pa že odšli domov!« ga je premagal ded —

O svetih treh kraljih se je znova zganila v dedovih očeh ona daljno tuja misel in razložno je spregovoril o smrti. Kako je, ne vem. Morda je v izmed vseh zaznamenovanih nežna struna, ki ujame vabeči zvok od onkraj zvezd in združi z njim svoje pojoče drhte-nje; morda res sveti trije kralji z vabilom obiščejo svoje častilce, ko je treba na pot.

Še v januarju je pljučnica položila deda.

Tiho, toda z bolešno upornostjo se je poslovil, kakor se utrne grenka solza iz moškega očesa.

Ne vprašuj, dete sinječko, saj je že tukaj božič! Jaslice pojdva postavljat, da ti bo kdaj lahko in svetlo v duši — kakor je danes meni. Cene.

Luč

(Po finski pripovedki.)

Nekoč je stalo mestece v majhni, lepi državi, ki je bila na glasu najsrečnejše na svetu. Tam so poznali resnico, pravico in pogum. Može se niso ničesar bali, bili so močni in zvesti, žene ponosne, materinske, ponižno vdané svojim ljublim možem in sijajno uspevajóčim otrokom.

Polagoma pa se je razgrinjal nad mestecem in državo siv oblak in je zatemnjeval oči, ki so prej veselo gledale v svet, in jih zasenčil. Ljudje so se plašno izogibali pogledom, postajali so topi in noben nasmehljaj ni več obsončil njihovih ustnic.

Nezaupanje je prišlo med ljudi, razdvojilo je moža in ženo, otroci so postali nepokorni, spoštovanje do starih ljudi je izginilo in vsakdo je hotel več vedeti in znati od drugega.

Nastala je stiska, ki je vodila verno in dobro ljudstvo v zmešnjavo. V to zmedo je zasvetila luč v temino in šla je nemoteno dalje mimo nevoščljivosti, opravljanja in klevetanja. To luč je nosil s seboj pogumen mož v svojih močnih rokah. V njem je gorel plamen resnice in pravice, vere in nesmrtnosti ljudstva. Dolgo, dolgo časa je ta mož nosil luč skozi temino in dolgo časa se ob plamenu njegove luči in užgala iskra v plemenito žrtev.

Samo preprosta, osamljena žena se je približala luči in hranila svoje verno, upajoče, ljubeče srce njeni svetlobi in toploti. Ko je bilo že vse samotno in mrzlo okrog moža z lučjo, je začutil moč ljubeče duše poleg sebe in čutil ob svojih korakih naprej, da ga je za roke stisnila močna žena, ki je korakala ob njem čez trge, ceste in ulice.

Kamor so padli žarki njegove luči, povsod so se zbudili ljudje iz svoje lenobe in slabosti in prepodili nezaupanje iz svojega srca. Ljudje so hoteli moža z lučjo za svojega kralja, obljubili so mu škrlat, zlato in kristalni grad v najlepšem koščku dežele. Mož z lučjo je vse to odklonil in si izprosil edino to, da bi žena, ki je prva stopila na njegovo pot, ostala za vse večne čase ob luči v tej mali deželi. Kajti ta žena je — prava ljubezen.

(Biba.)

Božična pečenka

Prvo dejanje. Zgodaj dopoldne.

Ona (sopihajoče): —uh, kako težko sem prišla — roke so mi kar trde — vendar nič ne dá — žrtvujem se — zate, Francelj, — in rada se! Da bo le moj močiček zadovoljen! To krasno kokoš sem čisto slučajno dobila na trgu — kakor slepa kura zrna —! Dve gospe ste se pulili zanjo, ampak hvala bogu — nobena ni imela dosti denarja s seboj. Obžalovaje ste jo tehtali in ji pihali spredaj in zadaj — jaz pa sem se kar hitro odločila — in jo brž kupila. Ampak težka je — težka —! Potežkaj jo, Francelj! Če ta kura ni vredna dve sto lir, potem sploh nimam trohice talenta za gospodinjstvo — no, potežkaj!

On: Res, kapitalna kura. Ne bova je zmogla, Betka.

Ona: Počasj jo bova že... Če računam, da se bo iz nje najmanj nacedilo za štirinajst dni zabele, potem je kura sploh — zastoni! Le kam jo spravim, saj je še deset dni do božiča —?

On: I, kam? V klet ali v drvarnico...

Ona: Saj res, kar nesem jo v drvarnico. (Kokodajskanje.)

On (lista v časniku).

Ona: Kaj misliš, kaj naj ji dam jesti?

On: Odpadke pač. (Bere dalje, kar na glas.)

Ona: Kuhana koruza je tudi hudo redilna...

On: O ti moja putka, — kaj govoriš!? Neumnost! Saj je narobe...

Ona: Pa me pusti! Jaz imam druge skrbi — (kokoš kokodajska v kleti). Ali slišiš, kako veselo kokodajska? — Ampak, se ti ne zdi, da v sosedovi drvarnici kokodajska? Pa vendar ni pregrada preskočila?

On: I, jo boš že dobila — ne bodi precej tako razburjena — sosedu ti jo bo rada dala, če jo boš prosila —

Ona: Ko sem jo pa prej-le srečala in mi je rekla, da se odpelje za dva dni. — Morala bom pač hrano čez ograjo metati...

On: Iznajdljiva si res...

Ona: ... bogve, zakaj ne je...

On: Vojna... vojna...

Ona: ... morda se premoga boji —? To bo to! Seveda, saj na kmetih premoga sploh še nikdar videla ni — kar v drva rine s kljunom. Pokrila bom premog...

On (nejevoljno): Oh, ne bodi no —! Jutri bo že jedla, če bo lačna...

Ona (živčno): Francelj, kava je na mizi —! kava je na mizi, Francelj!

On: Saj že grem — ne bodi tako nervozna...

Ona: Ko pa ne je! — Niti zrnca še ni pobrala —. Kaj misliš, ima morda piko? Ali ti poznaš piko?... Hišnici bom dala kozarec vina, da bo izdrla piko...

On: Zdaj grem. Prideš kaj mimogrede k meni? Ona: Kaj pa misliš! Kdo bo pa živino krmil! Saj sem kar rada doma, Francelj! Če bo kokoska sama doma, bo še bolj žalostna in bo še manj jedla...

On: Mmmm — pa se dobro imej...

Drugo dejanje. Pozno zvečer.

On: Kaj ti še bdiš, Betka? Zaspil vendar Betka, dobro spi! —

Ona (žalostno): ... jaz že ne bom spala danes. Se mi preveč smili...

On: Kdo? Ljudje?

Ona: ... že 48 ur ni nič jedla... Neverjetna je shujšala... če bo šlo tako naprej, ne bo drugega ostalo ko kosti...

On (nejevoljno): Nehaj že s to kuro! Jaz ne bom večno poslušal tvojih lamentacij! Če ne bo kura, bodo pač žganci —!

Ona: Seveda, ti bi mi že privoščil žgance za božič! Ali ni dovolj, če jih imamo trikrat na teden? Zame naj bo vse dobro —

On: Saj nisem rekel — zate —! Jaz, za svojo osebo imam rajši žgance kakor kosti...

Ona: Za dve sto lir tebi seveda ni nič žal — saj denar na cesti pobiramo...

On: Ampak, Betka, ali sem jaz kriv, da si toliko dala — za slepo kuro?!

Ona: ... tja, na to pa res še nisem mislila. Nemara je res slepa?! O, ti uboga revica — kako se mi smili —

On: Kar zaspil! In sladko sanjaš o svojih slepih kur!!

Ona: Kakšne grobe šale zbijaš! — Mar ni žival tudi reva, če je slepa! Kako bo revica jedla, če je slepa? Odslej jo bom morala pač šopati! Zdaj sem pomirjena, — šopala jo bom! Lahko noč, Francelj...

(Zjutraj kokodajskanje...)

Ona: No, putka, no — pusti si pomagati —! Saj si že vsa suha, ti moja revica — (plahutaje) — no, no putka, še ta-le svalček — vidiš kakšen krofek imaš sedaj!... Tako! Zdaj greš spet pančkat — saj se moraš še zrediti — imaš samo še dva dni časa. Še motvoz, da te privežem... (Premolk.)

On: No, ali zdaj je?

Ona: Seveda, pa kako je spet težka... (Električni zvonec hudo zvoní, obenem nekdo tudi hudo buta na vrata.)

Ona: O, gospa sosedu, kaj pa vi tako rano pri nas?

Soseda: Hitro, hitro pojdite v klet — vaša kura se je — zadržila...

Ona: Kaj govorite!

Soseda: ... pa se je le — nič ne bo s pečenko!

18

NORAH DIVJINA CVETE

TRETJA KNJIGA

Spocetka je bilo videti, da ni divjina prav nič vesela našega prihoda. Dež, ki je deset dni nepretrgoma lil s sivega neba, je občutno dušil naše veselje nad srečnim prihodom. Seveda je imel dež tudi svojo dobro stran; prepričali smo se lahko, da katere višine lahko narase reka, tako da si nismo gradili hiš na mestih, ki so bila izpostavljena povodnji.

Tudi nas je deževje navdahnilo z mislijo, da naj si postavimo za prvo silo skupno prebivališče. Eli je bil odločno proti temu predlogu, kakor vedno, kadar je šlo za kaj takega, kar ga je oviralo, da ni mogel biti čisto sam svoj gospod. Gotovo bi najraje vzel sekuro, šel v premočen gozd ter začel nemudoma sekati drevje, potrebnó za njegovo lastno hišo. Vendar sem v tem vremenu moral imeti kakršno koli streho nad seboj, in Eli je naposled vendarle izprevidel, da pridemo še najhitreje do cilja, ako najprej z združenimi močmi zgradimo varne stene za vse nas. Reči pa moram, da se je nato Eli iz vseh moči posvetil delu ter postal najboljši in najurnejši pomagač pri gradnji lesene skupne hiše, ki jo je lesena pregraja delila v dva prostora — enega za ženske in drugega za moške.

Sicer pa smo pomagali vsak po svojih najboljših močeh; celo ženske so nam koristile, ko so vlačile deske, kakor hitro so bile prižagane. Na ta način smo kar hitro postavili barako, ki naj bi nas varovala pred dežjem. Les, ki smo ga rabili pri gradnji, je bil kajpada preveč svež, tako da se je kmalu začel kriviti; zato sem bil rekel Eliju, da je najbolje, ako se za začetek zadovoljimo z eno hišo, druga stanovanja pa začnemo zidati šele, ko se les posuši. Eli je prikimal in odvrnil: »Prav imaš, Filip!« vendar sem dobro videl, da je komaj čakal, kdaj bo lahko začel zidati svojo lastno hišo.

Zemljo smo delili brez preprirov in brez mnogih izprememb. Na razpolago smo je imeli mnogo več, kakor smo je mogli obdelati in ta kos zemlje je bil prav tako lep kakor oni. Vsakdo si je lahko po svojem okusu izbral svoj kos zemlje, bodisi bliže reki ali bliže gozdu. Ta ali oni se je pri izbiri ravnal tudi po tem, da je bil sosed temu ali onemu tovarišu. Jaz sam sem čakal, dokler si ni Eli zarisal svoje prve brazde in sem šele tedaj začel razmišljati.

Zeel sem biti blizu Lindi, vendar ne tako blizu, da bi lahko gledal sleherno podrobnost njenega življenja ob Elijevi strani. Ko si je torej Eli izbral svojo zemljo, sem si tudi jaz poiskal svoj kos baš nasproti njegovemu, vendar na drugi strani reke. Tako si med menoj in Lindo nihče ne bo mogel postaviti hiše. Najprej sem zgradil zasilno brv preko reke. Eli je posekal drevje med svojo hišo in reko, jaz pa sem pustil gozdiček na moji strani. Nemara sem na tistem upal, da se bo Linda rada kdaj pa kdaj hladila v njegovi senci.

Kakor hitro je prenehalo deževati in so se vrnili fantje, ki smo jih bili poslali po predmete, ostavljene med potjo, je začel Eli orati svojo zemljo. In zdaj se je izgovarjal, da mu je predalec vračati se vsak večer v skupno hišo. Ne da bi še kaj čakal, si je začel postavljati svoj lastni dom.

Lindi na ljubo sem mu pomagal pri tem delu. Andy in Mike sta mu pomagala, ker sta videla mene. Whistlerjevi, pa, ki so pri gradnji skupne hiše pridno pomagali, so bili zdaj začudo vedno nekje drugje zaposleni.

V resnici je bila to le baraka z dvema pritličnima prostoroma in majhnim prizidkom, ki naj bi služil kot hlev za krave ter še enim zadaj za hišo, v katerem naj bi imel konje. V prvem prostoru sem napravil nekoliko večje okno in sem zanj porabil nekaj šip, ki jih je bil Gore namenil za svojo hišo. Pod oknom sem postavil udobni sedež. Tu naj bi sedela Linda in zrla tja proti mojega gozdičku. Pred hišo sem uredil tudi majhno verando, ob njeno ograjo pa naj bi se kasneje ovijale Lindine vrtnice.

Nekega svetlega sončnega dne smo končali delo in prišli sta Linda in Keziah, da si ogledata naše delo. Eli je prvič kuril v ognjišču, da bi videl, ali dimnik dobro vleče, in prostor je bil poln modrikastega dima. Jaz sem ravno strugal prag, kajti vrata, napravljena

On (nejevoljno): Kako si jo mogla tako na kratko in nerodno privezati? Ta je res dobra! Vsa hiša se nam bo smejala, ženska pamet!

Ona: Ženska pamet — pa bi bil ti kaj pametnejšega svetoval...

On: Hvalabogu, da je konec — jaz sem je bil že pred božičem sit! Kar na vrtu jo zakoplji...

Ona: Moška pamet! Pri 18 stopinjah mraza jo zakoplji!

On: Pa jo vrzi čez plot!

Ona: Seveda, da jo bo Hektor po dvorišču vlačil in da se bo res lahko cela hiša zgedovala... Vrgla sem jo v zabojček za smeti, saj danes itak pride smetar. — Kakšni reveži smo meščani! (Ropot.) ... No, saj že prihaja smetar. (Zvonec.)

Smetar: Je vaš ta zabojček...?

Ona: Da, gospod smetar...

Smetar: Kar stran s crknjeno kuro —! To ni nikake smeti — — — saj nisem konjedec!

Ona: Dam vam kozarec vina, če jo vzamete.

Smetar: Nesite jo h konjedecu —.

Ona: Kje pa je, lepo vas prosim?!

Smetar: V Trnovem, ga boste že našli!

Ona: Torej skozi vse mesto — skozi tri fare — od St. Petra pa do Trnovega naj jo nesem — danes, na Sveti večer... crknjeno kuro...

Smetar (grobo): Sramota, da v teh časih mečete težke kure na — smeti. Takšno uradništvo.

Ona: Oh... da veste... žgance bomo jutri... na božični praznik...! (Vrata se s pokom zapro.)

On: No, kaj je zdaj s kuro?

Ona (jokaje): Zakopati je ne morem — v stranišče je ne smem — greznice ni — smetar je ne vzame — nesti jo moram v Trnovo — h konjedecu — — (joka) danes na Sveti večer — — (joka).

On: ... Daj sem! Nesem jo v Ljubljano! Ti pa se nehaš cmeriti in palce tišči, da me ne bo videl stražnik... Pa vodo pristavi. Za — žgance!... Pavla

Misli

Svet sodi po uspehih, še rajši pa po neuspehih.

Dobro misli in štiripresno deteljico je treba najti in ne iskati.

Prava materinska ljubezen ničesar ne oprost, a vse odpusti.

Ločitev ubije samo tisto ljubezen, ki je bila že ob slovesu bolna.

Kdor ne zna pošteno grajati, ta ne živi pošteno.

Iz preveč svežega lesa, so se že zdaj povsila in se niso dobro zapirala.

Keziah je privzdignila črno krilo, ko je stopala preko kupa strganja. Linda, ki je že nekoliko težje hodila, je šla za njo in se z radovednim pogledom ozirala po pravokotnem, hladnem prostoru. Takoj je odkrila sedež pod oknom.

»Kako lepo!« je vzkliknila, ko je sedla nanj. »Tu morajo biti rože in pisane preproge. Za to misel sem ti res hvaležna, Eli.«

Gospodu Filipu se moraš zahvaliti za to, žena,« je s svojo običajno resnicoljubnostjo odvrnil Eli. »Tale štedilnik je moje delo. Videti je, da ni ravno mojstrovina,« je dodal, ko nam je val dima silil v pljuča in nam izvalil solze v oči.

Keziah je medtem odprla vrata v drugi prostor, ki je bil nekoliko manjši od prvega, vendar temu vse do štedilnika in sedeža pod oknom popolnoma enak. Nato je šla ven, da si ogleda hleve, ki so bili Mikejevo in Andyjevo delo. Ko se je vrnila, je stopila naravnost k Eliju ter se s svojimi dolgimi, koščenimi prsti dotaknila njegovega ramena.

»Eli, kje pa je moja soba?« ga je nagovorila.

Eli se je ozrl na svoje od dima okajene roke in kratko odvrnil: »Tu.«

»In kje je kuhinja?«

»Tudi tu. Tamle pri steni bo stala tvoja postelja.«

»Tako!« Oči so se ji zaiskrile in prvič sem zdaj videl, kako ji je rdečica občila ves blede obraz, da ji je celo nos zardel. »Na hleve za konje in krave nisi pozabil, jaz pa — jaz, kateri se imaš zahvaliti, da si tu, jaz pa naj spim v kuhinji! Bila sem dovolj nespametna, da sem verjela tvojim lažnjivim pravičnicam in prodala svojo lepo hišo v Ludgate Hillu! Zapomni si, Eli Makers, v kuhinji ne bom spala! Ali sežidaš še en prostor zame, ali pa grem drugam stanovat.«

Eli si je obrisal roke ob hlače ter zamišljeno odvrnil: »Kakšne laži sem ti pripovedoval, sestra? Najprej mi odgovori na to vprašanje. Nihče na svetu ne more trditi, da ga je Eli Makers kdaj koli nalagal. Govori torej — kaj sem se ti zlagal?«

»Obljubil si mi dostojno stanovanje.«

»In ga boš tudi dobila. A za zdaj moraš še potrpeti. Zdaj se ne utegnem ukvarjati s pripravljanjem lesa. Kam pa naj greš? Brez moža, ki bi skrbel zate, boš umrla od glada.«

Ženski vestnik

Za kuhinjo

Božično pecivo. Vmešaj med pol kilograma moke 1 zavitek pecilnega praša, primešaj 20 dkg presnega masla, vse stresi na desko in zgneti z 2 jajcema in 4 do 6 žlicami mleka v fino testo. Odreži male koščke testa, raztegni jih z dlanjo v dolge okrogle pasove in zvij v prestice. Narejene pomaži z raztepenim jajcem in peci v dobro z maslom pomazani pekači v vroči pečici, da postanejo rumene. Prestice tudi cel mesec lahko hraniš v pločevinastih zaklopnih.

Hitro narejeni slani keksi. 14 dkg pšenične moke, 6 dkg masla, za nožev konico pecilnega praška, nekoliko soli zmrvijo hitro na deski in naredi testo s tremi žlicami mleka ali smetane. Razvaljaj, odtnišni s strgalnikom, izreži pravokotnike in speci na povozni ploščici.

Szekely-guljaš. (Pristno ogrski način.) Razbeli v ponvi nekaj masti, vrzi vanjo precej čebule in jo zarumeni, nato dodaj na kose zrezano (po možnosti svinjsko) meso s soljo in papriko ter duši pokrito, da postane meso na pol mehko. Nato prideni kislo zelje, vse skupaj dobro zmešaj, dolij nekaj vode in duši, da postane meso mehko, naposled pridaj po možnosti še malo smetane in pusti, da še enkrat zavre.

Oskrba stanovanja

Precej časa vzame gospodinjji oskrba in čiščenje stanovanja. V mladih gospodinjstvih se razteza oskrba v glavnem na ono, kar imaš; pri starejših pa je treba misliti in skrbeti, da se obrabljeno praktično nadomesti. Pri nakupovanju je potrebno, da je novo kolikor toliko v skladu z ostalo opremo. Čiščenje stanovanja je tudi iz higienskega stališča izredne važnosti.

Po sebi je umevno, da dobra gospodinja osnaži vsak dan stanovanje. Vsak teden ali vsakih štirinajst dni se mora snaženje temeljito izvršiti. Gospodinja naj enkrat za vselej določi dan, da ni prisiljena spreminjati hišnega reda. Smotnost je tudi tu na mestu. So gospodinjje, ki stalno snažijo; komaj so gotove, začno iz raznih vzrokov zopet od začetka; so pa spet druge, pri katerih se vrši vse tiho in brezhibno.

Mlade gospodinjje so zlasti skrbiljive za svojo opremo. Vstij v prvem času in češče tudi pozneje se oba soproga plašljivo trudita, da se pohištvo ne pokvari in ne omaže. Vkljub temu se vendar pokaže kmalu sem in tja kaka poškodba, kar priča, da ravnanje ni bilo previdno. Stol ali kaj podobnega, ki ga dnevno, četudi ne vede, pritisneš ob steno, pokaže na dotičnem

Božič bo — obnovite naročnino!

mestu kmalu poškodbe, enako tudi stena ali tapete. Ogledala ali šipe na podobah, ki jih vsak dan previdno brišeš z mehko krpo, pokažejo fine stružice in praske, začrtane od malih drobcev prahu. Pohištvo, ki ga služkinje z mokrimi rokami prijemajo in pri pospravljanju sem in tja prerivajo, pokaže kmalu sledove takega ravnanja in mlada gospodinja gleda obupno in ne ve, kako je vse to prišlo in služkinja tudi ne.

Najbolje je, če gospodinja neuki služkinji pomaga pri čiščenju sob, ji nevarne predmete postavi s poti, zastore dvigne, preproge pa, ako jih popolnoma ne odstrani, nazaj zaviha, da jih ne more služkinja pomazati.

Ako je stanovanje moderno urejeno, ga je lahko snažiti, ker nepotrebna preobložitev z drobnarijami in podobno šaro ne otežkoča dela. Stanovanje pa je pri zadostnem čiščenju vedno lepo in prijazno.

Belo pobarvana vrata so za gospodinjjo naravnost grozna. Na njih kmalu opazi odtiske umazanih otroških prstov ali poslov. Enostavno sredstvo je, ako se pritrdi pri kljukah steklene ploščice. Segati morajo tako daleč navzgor in navzdol, kolikor se roke dotikajo vrat. Stoklo se lahko očisti in čuva, da se barva ne odrgne. Tudi ni črnih robov, ki nastanejo pri čiščenju kljuk.

Tudi v sobo za služkinjo mora gospodinja večkrat pogledati. Sobe poslov morajo biti istotako snažne, kakor drugo stanovanje. Nikdar naj ne dopusti gospodinja površnosti, saj je to obema v korist.

Drobni nasveti

Čiščenje bele kožuškovine. Kožuškovino operi v srednje topli milnici, splakni jo z mrzlo vodo ter jo obesi na prostem na vrv z zaponami, da jo zrak dobro preveje. Ko je suha, nateri narobno stran kožuškovine dobro z mazilnim milom. Suši jo zopet na prostem; ko je suha, zdrgni usnje mehko, dlako pa počesaj in iztolči. — Ako kožuškovina še ni zelo umazana, steri jo dobro z vročimi otrobi, dobro jo stolci in skrti z ostrjo krtačo.

Stedenje s kurivom zahteva, da kuhamo na odprtem ognju, posoda je črna in sajasta in pomivanje nadležno. Preden postaviš posodo na ogenj, potegni po zunanji strani dna z ovlaženim milom ali s koščki mila, ki jih hraniš v vrečki. Z milom nadgrnjene strani se sicer tud prime črna, toda hitro se dostrani ob pomivanju. Z vlažno krpo ali kepo časopisnega papirja potegneš semintja in posoda je čista, katero še s toplo vodo splahneš. Pri takem ravnanju ni potrebno drgniti z žično gobico, peskom in metlico. Če pa že tudi to uporabljaš, je delo še hitreje opravljeno.

S temi besedami jo je zadel na najbolj občutljivo mesto. Sestrin obraz je postal škrlatno rdeč.

»Misliš, da si ne morem najti moža?« je zavreščala. »Verjemi mi, Eli Makers, šla ga bom iskati, ako mi ne daš poštene spalnice.«

Mike, ki je bil navzoč pri prepiru, je stopil k meni in zdaj sem opazil, kako se je Eli nekam zamišljeno ozrl na naju. Dobro sem čutil, kaj naj to pomeni. Sezidal bo še eno sobo za svojo sestro, ako mu bova pomagala. On sam se je želel vrniti k oranju, pa tudi ni bil posebno spreten mizar. Nalaho sem se dotaknil Lindinega ramena in sem ji za Elijevim in Keziahinim hrbtom, ki sta si stala nasproti kakor razjarjena petelina, previdno zašepetal: »Želite imeti Keziah tu?« Brž je razumela, kaj sem hotel reči, pa je odkimala:

»...dokler ne zorjem,« sem zdaj zaslišal Elija. »Ako pa mi hočejo gospod Filip in njegovi prijatelji pomagati, bom zaradi ljubelega miru takoj prizidal še eno sobo.«

»Zelo mi je žal, vendar na nas ne moreš računati, Eli,« sem rekel, ne da bi se bil ozrl iznad svojega dela, ki sem se ga bil znova lotil. »Jutri začnemo z nekim drugim opravilom. Saj veš, da smo ti doslej z veseljem pomagali.«

»Tega ne zanikam,« je odvrnil Eli, »in sem vam tudi hvaležen. Res, Keziah, storili so zame, kar so mogli. Tvoja soba lahko čaka, polje pa ne. Če hočeš, lahko spliš tudi v skupni hiši, dokler ti ne sezidam sobe.«

»Ne maram!« je zavreščala Keziah. Z iztegnjenim kazalcem je pokazala na Lindo: »Tale tu dobi vse, kar hoče. Ona ima svojo lepo sobo in okno za cvetlično ropotijo. Kaj pa ti je prinesla? Ničesar razen zalega obraza, v katerega si zaljubljen. Boš že še videl, kakšno življenje boš imel z njo. Lep obraz za zajtrk, lep obraz za večerjo, drugega pa nič. Niti loncev in krožnikov nima čistih, ako jih jaz ne pomijem.«

Spomnil sem se, kako se je v majhni hišici v gozdu vse svetilo, s kolikšno ljubko skrbnostjo je Linda gospodinjila svojemu staremu očetu, in menil sem, da je napočil trenutek, ko smem tudi jaz spregovoriti kako besod. »Linda je znala gospodinjiti, še preden ste jo vi poznali,« sem ognjevitno spregovoril.

»Prav nič se ne bi čudila, ako bi ji bil kak zaslepljen mladič,

Stanko Svetina:

Božič na tujem

Četrto stoletje je minilo, kar je umrl mladi slovenski pisatelj Stanko Svetina. V njegovi zapuštni smo našli naslednjo božično sliko, ki jo je napisal ob svojem bivanju v Pragi.

Stojim pri oknu. Zunaj padajo fine deževne kapljice, električne žarnice slabo razsvetljujejo temno ulico, vso blatno in polno kaluž, ljudje hitijo z vpognjenim hrbtom in s povešeno glavo vseprek za svojim ciljem, od daleč se sliši zategnjen pisk lokomotive in zvonjenje električnega voza. Svetle oči gledajo v temno noč, vsa okna hiš so razsvetljena. Ko ne bi bilo te svetlobe, bi bila naša predmestna ulica grozno pusta in dolgočasna, kakor so ponavadi vse take predmestne ulice, kamor ne seže hrup in šum velikega mesta. Tu pa vidi človek te hrepeneče, svetle oči in duša se mu razjasni, vsaj deloma.

Sam sem v svoji sobi, v svojem kabinetu. Sam, tako sam, in danes je Sveti večer! Glas zvona je prodril do mojih ušes. Ali ni to zvon male, vaške, dolenske cerkvice, ki vabi ljudi k polnočnici? Ali ne čujem trdih korakov po zmizlem, kristalnem snegu? In ona luč tam v daljavi, Ali ni to baklja, ki jo nese postaren ded v belem kožuhi, posutem z rdečimi in zelenimi tulpani? Da, koraki se približujejo čisto razločno jih čujem, tudi starega deda, ki pokušuje, že vidim — ah, saj sem doma! Pridružim se črni gruči, ki se počasi pomika naprej. Glej, tam v dalji te lučice! Kaj niso to okna cerkve svetega Lovrenca? Hitimo, hitimo, da ne zamudimo maše! Ded, požuri svoj korak in dvigni plamenico, da bomo videli gaz! In to zvončkanje? Ah, da! Tudi baron iz bližnjega gradiča se pelje k polnočnici v lahkih sanjah, konjem zvončkljajo na komatih kraguljčki.

Cink, cink! Kaj je to? Vzdrnil sem se. Cerkvica je izginila, izginili so ljudje, izginil ded s plamenico, težke deževne kaplje so začele trkati na okna, iz nasprotne hiše me čmerno gledajo rožne svetle oči. Sam. Ah, resnica, sam, čisto sam! Ne morem strpeti te samote, zakaj danes je Sveti večer! Pojdi ven, ti stari mladenič, pojdi med ljudi, da bo lažje tvoje srce. da ne bo plakala tvoja duša!

Ogrnem plašč in hitim s povešeno glavo po stopnicah. Ko stopim na ulico, mi udari dež naravnost v obraz in ko napravim par korakov, se spotaknem, toliko da ne padem v veliko lužo sredi razkopanega tlaka. Ah tam dol v domovini niso taki Sveti večeri! — Le malo ljudi je na ulicah, naprej, naprej v mesto, tam bo bolj živahno! Stopam po položnih stopnicah, ki drže iz predmestja v mesto. Tako nekako sredi stopnic sedi pod raztrganim dežnikom berač in igra na harmoniko. Ze dolgo ga poznam. Komaj

štiriindvajsetleten fant, popolnoma slep. Drugeče sedi na stopnicah samo podnevi, danes, meni, bodo hodili ljudje tudi ponoči in kdo se ne bi usmilil ubogega slepega reveža in mu ne podaril krajčerja. Saj danes je Sveti večer. Zalostno poje stara harmonika:

Ta naše láska
byvala hezká...

Lepa češka narodna pesem, ki pravi: »Krasna je bila ta najina ljubezen...« Ah, Marija, kjerkoli si že v domovini, pošlji ob tej uri svoj pozdrav samotnemu popotniku! Duša moja ga bo sprejela z neizrečeno radostjo. Pošlji, Marija, saj danes je Sveti večer!

Na vrhu stopnic sem. Pred menoj se razprostira mesto, vse lesketajoče se v brezštevilnih lučih in lučicah. Samo ko ne bi bilo tega odurnega dežja! O, kolikokrat sem te videl lepšo in čarobnejšo, ti zlata češka kraljica! In danes, na Sveti večer? Kakor bi bilo usojeno, da se ne smeš pobahati s svojo novo obleko. In koliko imaš cerkva! Se v naši prestolici tam v domovini jih ni toliko. V katero naj grem, da si oživim spomin na domovino? Da v cerkev Device Marije Snežne. Sam ne vem, zakaj se mi je ravno ta cerkev tako priljubila. Ah, seveda! Madonna tam v oltarju — kaj nisi to ti, Marija, ki se mi tako dobrotljivo in ljubeznjivo smehljajš?

Dim dišečega kadila me je objel in omamil, ko sem stopil v cerkev. Ladija je bila natlačena polna vernikov. Mogočni glas orgel se je širil po svetem, tajinstvenem prostoru. Ljudstvo je klečalo v klopih in molilo pobožno, kakor se je zdelo »Gloria in excelsis Deo!« Domišljija me je zopet prenasa v domače kraje. Tam pred oltarjem se dostojanstveno suče mali, prijazni in debeli naš župnik. Glas mu je zvonek, nekaj veličastnega odmeva iz njega. Srčno pozdravljen, ti prijazni župnik! In tudi ti stara, farovška kuharica, ki tako pobožno moliš in se skrivoma oziraš na otroke pred oltarjem, če se vsi spodobno in pobožno obnašajo, ti ki si s tako nedosežno duhovitostjo kritizirala moje »pregrešne« podlistke, stotisočkrat mi bodi pozdravljena iz srca! Nocoj je Sveti večer. Pax hominibus bonae voluntatis!... Mir ljudem, ki so dobre volje! Končano. Ljudje odhajajo in jaz z njimi. Nazaj v svojo samotno sobico. Toda med potoma se ustavim. Velika okna niso zaenkrat. Na mizi stoji okrašeno božično drevesce, na njem so prižgane majhne svečice, pod drevescem ležijo razna božična darila. Še vedno zavita v papir. Okrog in okrog stoji srečna družina. Po hišni opravi in po obleki teh ljudi se lahko sodi, da je to bogata družina. Glej, sedaj raz-

vezuje gospodična v modri bluzi in v modrem krilu z belim pasom zavitke. Oči se lesketajo v napetem pričakovanju. Zlata zapestnica v lični škatljici na njeno ime. Vprašujoče gleda okoli in išče darovalca. Ah, on seveda. Saj se mu vidi na obrazu. Elegantno oblečen mladenič na drugi strani mize dobi od nje vroč poljub in hvaležen, iskren pogled. Očividno: zaročenec in zaročenka. In tako naprej: samo veselje, sam smeh, sama sreča. Par hominibus bonae voluntatis...

Dežuje še vedno, niti za trenutek ne preneha, vse mesto je zagrnjeno v široko, prozorno rjuho. Spet sem prišel nazaj v svoje predmestje. Na drugi strani samotne ulice, v kateri stanujem, me neprijazno gleda majhno okno čisto pri tleh. Tudi to je danes razsvetljeno. Iz radovednosti stopim tja in pogledam v sobo. No, če rečem »soba«, je to že preveč. »Luknja« bi bil še najprimernejši izraz. Za črivo mizo sedi mož in okrog njega otroci: troje deklet in fantek. Ob steni na tleh je razgrnjena blazina, na nji leži žena. Obraz upadel, skraj prozoren, da je videti modre žilice pod kožo, roke ima sklenjene na odeji. Hud kašelj jo duši, da se večkrat napol dvigne, toda njene moči so izčrpane, vedno pade nazaj na blazino. Pogled ji je uprt na otroke, ki se veselijo majhnega božičnega drevesca na mizi in drobnih igrač. On, ki sedi za mizo, glavo podprto v dlani, je kupil za zadnje krajčerja to drobnarijo, da napravi otrokom veselje. In potem? Ozre se na bolno ženo. Vidi kako trpi, toda pomagati ji ne more. Po pepelastem, nagubanem obrazu mu zdrkne solza. Ah, tudi tu praznujejo Sveti večer. Pax hominibus bonae voluntatis...

Nekaj grenkega se je polastilo moje samotne duše. Šel sem od okna domov, v svoj kabinet. V temi sem se slekel in legel na posteljo, toda trepalnic nisem mogel dolgo časa zatisniti. Protj jutru komaj, ko je že pogledal skozi okno mladi Božič.

Dušan Vargazon:

Zvezde

Zvečer, ko z dnem temni nebó,
krilatec zvezde nam prižgò.

»VSENAOKROG —«

dejal je Bog,

»NAJ V MRAR MEZIKAJO SVETLICE,
DA DECI V SNU BO VEDRO LICE, —«
»IN V NOČ ZARIJO KAZIPOTI,
DA POTNIKOV TEMA NE ZMOTI, —«
»A BEDNIM V SVIT SVETLIJO NADE,
POVRNEJO JIH V DNEVE MLADE.«

Vsenaokrog —

vsenaokrog

krilatec zvezde nam prižgò:

ozri se: misel gre v Nebo.

kakršen ste vi, gospod Filip, pri tem pomagal,« je siknila Keziah ter s strupenim pogledom ošinila klop ob oknu.

Toliko sovraštva in zlobe je bilo v njenem glasu, da sem zlahka spoznal, kako dolgo se je že nabiral srd v njeni duši. Linda je omahnila ob steno, kakor da jo je bil kdo udaril po obrazu. Planil sem na noge, pustil Keziah, ki je smuknila mimo mene na prosto ter se poln pričakovanja ozrl na Elija. Njegovo ženo so oklevetali, ne moje... o Bože, ne moje!... On naj jo brani, ne jaz.

Eli je povedal samo dva stavka. Zaklical je za svojo sestro: »Poslej nisi več dobrodošla v moji hiši!« In Lindi: »Ne meni se za njene besede, žena; blebetanje norcev ni nič drugega kakor zvončkanje kraguljčkov.«

Nato se je spet molče lotil štedilnika. In ker so bila zdaj tudi vrata dobra, sem zbral svoje orodje in se pripravil k odhodu.

Eli se je obrnil k meni. »Res sem ti od srca hvaležen za tvojo pomoč pri zidavi, Filip. Veselilo me bo, ako ti bom tudi jaz lahko kdaj izkazal kakšno uslugo.«

»Zato bo gotovo dovolj prilike, kadar bom začel obdelovati svoje polje, Eli,« sem odvrnil. »Saj sva skoraj sosed.«

Linda me je spremila iz hiše. »Filip, hvala vam za vse, kar ste storili, in... in tudi za to, da se niste izkazali preveč ustrežljivega, ko bi morali pomagati pri zidavi sobe za Keziah.« Odsev nekdanje vedre hudomušnosti je ležal v njenem glasu. Njen čar me je spet tako popolnoma prevzel, da bi najraje glasno vriskal, ko sem šel za togo, koščeno Keziahino postavo proti skupni hiši. Zdaj sem bil spet zadovoljen, da sem prišel v Zion...

Nekaj dni kasneje sem izvedel, da se bo vdovec Pineas Pickle oženil s Keziah. In potem so mi povedali, da mu je njegova hči Marta izjavila, da mora dobiti Tima Dendya za moža, sicer ji bo počilo srce in bo umrla. Težko je bilo reči, koliko zveze je bilo med prvo in drugo novico, vendar je bilo videti, da sta tudi Mary in Mahitabel Pickle z veseljem pograbili prvo priliko, da zbežita iz hiše, v kateri naj bi gospodovala Keziah.

Ze pred Božičem je bil Pickle vneto zaposlen z zidavo svoje hiše zraven Ožine, Cranejeva pa sta si postavljala svojo prav nasproti njegovi. Nato se je vsa majhna naselbina razburila nad novico, da

je Keziah dvignila tožbo zoper svojega brata ter da zahteva od njega vse, kar so bili kupili za njen denar.

To novico je razširil Mike. Izkazalo se je bilo, da ne le da zna zdraviti ljudi, marveč da lahko pomaga tudi oboleli živini. Ravno kar se je nahajal pri Eliju, kjer je pripravljaval zdravilno pijačo bolni kravi, ko je prišla Keziah s svojimi zahtevami. Mike je pravil, da sta se obdelavala s tolikerimi citati iz svetega pisma, kakor da se prepirata dva škofa.

Keziah in Eli sta se zedinila, da predložita svojo zadevo našemu zastopstvu. Toda najprej je moral biti izvoljen novi član mesto umrlega Natanaela Goreja. Na Mikejevo presenečenje in v njegovo veselje je izbira padla nanj. V resnici pa to niti ni bilo tako presenetljivo, kajti odkar je bil stari ranocelnik ozdravil rane mnogim članom naše skupnosti, ki so jih bili zadobili pri delu, je užival splošen ugled.

Pineas Pickle in Eli se kot prizadeta stranka nista smela udeležiti razsodbe, zato smo se zbrali v Elijevi sobi k razpravi o zadevi petorice — Oliver Lomax, Crane, Matej Thomas, Mike in jaz.

Keziah je povedala, da je imel Eli ob odhodu iz Marshalseae natanko trideset funtov denarja. Eli je na to izjavo priklimal. Nadalje je Keziah izjavila, da mu je posodila denar, s katerim je kupil svoj voz, svoje konje, kravo, svinjo, svoje kokoši in vse, kar je potreboval. Posteljina in posoda je iz njene hiše v Ludgate Hillu. Zdaj pa jo je njen brat nehvaležno postavil pred vrata.

O ne, je odvrnila na eno izmed vprašanj, tega nikakor ne zahteva iz sovraštva in zlobe, zahteva le, kar ji po pravici pripada, da bo lahko prinesla svojemu možu opremo, kakor se spodobi.

Eli je govoril po svoji navadi enostavno in naravnost. Pritrdil je, da si je izposodil od svoje sestre denarja, da pa ji ga namerava vrniti, ter da bo popolnoma uničen in bodo propadli vsi njegovi načrti za bodočnost, ako ji zdaj povrne vse njeno premoženje.

»Ako ugodite njej, mi ne ostane nič. Moral bi iti za hlapca in moj položaj bi bil še slabši od onega v stari domovini. Razen tega pa sem že začel orati.« Te poslednje Elijeve besede bi me ganile, tudi če bi ga v resnici sovražil. Misel na rjave brazde v tej deviški zemlji je Eliju zadoščala, da je bil prepričan o svoji pravici in človek bi moral biti slep in gluha, da bi mu lahko odrekal to pravico.

Zemlja v mrzlici

Ali se bliža nova ledena doba?

Stari profesor Fechner, ki hoče dokazati, da ima tudi rastlina neke vrste dušo, si zamišlja zemljo kot ogromno živo bitje. Na pol resno, na pol v šaljivem tonu je razvil svojo teorijo, da je naš planet živ organizem. Na njegovem površju pa mrgoli brez števila rastlin, živali in ljudi. Če vzamemo to »teorijo v poljudnem tonu« za količkan resno, pridemo do sklepa, da je morala biti tudi Zemlja, kakor vsako drugo živo bitje, nekoč bolna. Imela je hudo vročino, potem pa jo je stresala mrzlica. Najprej je ležala na njej grozna vročina. Tropska flora in favna sta se razvijali ob tečajih. In Grönland — že ime samo nas spomni na večni sneg in le — je bil pravi tropski raj, ki so ga pokrivali lovorjevi gaji in gozdovi magnolij. V Skandinaviji so uspevale palme in v britanskih rekah so se kopali vodni konji.

Nenadoma pa se je vse izpremenilo. Zemljo je objela mrzlica. Kjer je še pravkar sočno zelenje pokrivalo tla, so se razprostrle ledene poljane. Od obeh tečajev so se valile ogromne gnote ledu proti ekvatorju, ledeniki so prilezli prav v doline in nosili s seboj kot majhen hrib velike skale, ki še dandanes kot »peči« ali »pečine« živo pričajo o homatijah, ki so se dogajale pred davnimi tisočletji. Potem je postalo spet topleje, led se je topil, pregnane rastline in živali so se vrtnile v svojo nekdanjo domovino. Vendar pa se je igra ponovila morda trikrat ali celo štirikrat. In niti tako zelo dolgo ni, odkar je Zemljo zadnje pokrival led, komaj 20.000, morda celo samo 10.000 let, komaj drobna sekunda v ogromnih razdobjih zemeljske zgodovine. In še zdaj živimo v zadnjih stresljajih te zadnje mrzlice.

Uganka o vzroku nastanka ledene dobe.

Kaj se je prav za prav zgodilo? Zakaj se je izpremenil tropski raj v ledeno puščavo? Ha, ko bi to vedeli! Prava uganka! Včasih so mislili, da je zašla Zemlja v svetovnem prostoru v kak prav posebno mrzel prostor, kjer si je nakopala prehlad in nadoh: to mnenje pa prav gotovo ni pravilno, ker je v svetovju povsod enako toplo, to se pravi, mraz — minus 273° C. Nekateri se navdušujejo nad idejo, da je Zemlja od bogveod nenadoma dobila nekakšen udarec, neki sunek, ki ji je spravil os iz ravnovesja. Potem je nihala sem in tja in z njo sta plesala seveda oba tečaja z vsem snegom in ledom vred sem in tja po površini Zemlje, kar je povzročilo potem menjavanje vročine in mraza in sploh vso to zmedo z ledeno dobo. Drugi dolže zopet zališki tok, ki prinaša iz Srednje Amerike toplo vodo in je nekaka centralna kurjava Evrope, češ da je zavil preveč proti severu. Tudi notranja zemeljska temperatura je prišla nekaterim na mi-

sel; ti pravijo, da so ugasnili vsi vulkani, in tako Zemlja ni več sama ogrevala svoje površine. Zato tudi ni uhajalo nič več ogljikovega dvokisa iz razpok in zrak se je očistil vse ogljikove kisline, ki kakor topel plašč obdaja Zemljo in preprečuje izpuhtevanje njene lastne, notranje toplote v absolutni mraz svetovnega prostora. Brez posebnih kozmičnih katastrof in tajinstvenih slučajev pa je mogoče, da zemeljska os že prav od rojstva Zemlje, to je, že odkar se je odtrgala od Sonca, niha sem in tja in bo tako nihala po zakonu vztrajnosti do konca svojih dni. To povzroča seveda tudi redno menjavanje tople in mrzle klime.

Povprečna temperatura je samo za 5° nižja

Kakor pisana in nasprotujoča so si mnenja o vzrokih nastanka ledenih dob, tako soglasno je znanost prišla do osupljivega zaključka, da je namreč vso to veliko preobrazbo zemeljskega površja in življenja na njem povzročila temperatura, ki je bila povprečno samo za 4 do 5° C

Razkuževanje rok je skrajno potrebno!

Ze zadnjič smo kratko izpregovorili o negovanju rok. Danes naj se o tem temeljito pogovorimo. Pri kuhanju in mešanju pride roka ne- prestando v dotiko z jestvinami. Roka pa je prav lahko prenašalka bolezni. Pri nohtih in na dlani izloča roka snovi, ki so, kakršno je pač stanje ženske, bolj ali manj škodljive. Strupen je vsak človeški pot; saj izloča z njim kri, kar škoduje telesu. Gotove dni, ob nahodu in drugih boleznih je pot bolj strupen.

Bolan človek bi prav za prav ne smel biti zaposlen pri jestvinah. Toda kolikokrat se mora mučiti bolna gospodinja s kuho in peko! Mojzsova postava je določala, da je ženska gotove dni nečista in nečisto je vse, karkoli prime. Sedanja veda dokazuje, da izloča ženska take dni močnejše in je tisti izloček bolj ješek. Ne more se zahtevati, da ne bi smela gospodinja kuhati, ko ne vpraša težava naših časov, ali si bolna ali si zdrava; lahko si pa vsaka pogošoma umiva roke in jih tako razkužuje. Tudi z zdravimi rokami prenesemo lahko bolezen, bodisi nase ali na drugega. Zdaj primemo od prsti umazano orodje, zdaj kako plesnivo poleno, zdaj kruh, moko, kupico z vodo, meso. Zdaj stisnemo roko nepoznanemu popotniku, bolniku, zdaj pogladimo psa, ki je stikal kdo ve kod, mačko, ki je bila na lovu zdravju škodljivih živali. Za vsakim takim činom si je treba razkužiti roke.

Na potovanju, ko ni blizu vode, si izbrisemo roke z robcem, ki pa ni potem za brisanje obraza. Pogosto umivanje rok ni nikaka težava, pre-

niža od povprečne temperature, ki vlada danes na Zemlji. Kako malo se nam zdi prav za prav to, štiri, pet stopinj Celzija. Toda zadostovalo je, da se je velik del sveta pokrtil z ledom, da so vzrastle nove živali, ki so bile zmožne življenja v mrzlih pokrajinah, da so prišle na dan nove zemeljske plasti, da se je tropsko življenje umaknilo na ozeke pas ob ravniku. Kako lahko bi se zgodilo, da bi toplina zopet zdrknila za teh nekaj stopinj navzdol in bi prišla nad nas nova ledena doba z vsemi svojimi strahotami. Gotovo pa je, da se ledene dobe ni treba bati ne nam, ne našim vnukom, zakaj dolga tisočletja traja, preden lahko toplina povprečno toliko pade in preden se učinek sploh lahko zazna.

Vsa znamenja pa kažejo, da živimo prav v dobi, ko se toplina dviga. Ta toplotna perioda se je začela nekje v srednjem veku in je nadomestila slabšanje klime in porast ledenikov, ki sta nastopila okrog 800 do 900 let pred našim štetjem. Konec konca bo seveda vendarle ledena doba, to bo namreč takrat, ko se bo notranjost Zemlje shladila in bo tudi Sonce ugasnilo. Ali bodo to smrt Zemlje ljudje sploh doživeli? Ali bo človeški duh do takrat našel pot, po kateri bo lahko ušel mrzli smrti?

preči pa poleg drugega tudi, da ne dobiš prisada in hrastavice na roke. Pri pogostem razkuževanju se ne morejo zadržati v koži strupene kali, ki pridejo s prahom vanjo. Res ni še povsod vodovoda po kuhinjah in ni v vsakem stanovanju kopalnice. Skledo vode in kos mila si pa lahko vsak privoščil. Umivanje rok je tako važno, da spada tudi k obrednim pravilom. Umijem si roke, se pravi, nisem deležen nečednih poslov. Lepo vezane otiralke, polivanje rok pred jedjo, ki ga je vršila pri starih slovanskih zadržkih najmlajša snaha, vse priča, da je naš narod pazil vselej na čistost rok.

Delavec se ne vsede k jedi, dokler si ne umije rok. Zal, da ni navada po gostilnah, da bi ponudili popotniku malo vode, preden sede k mizi. Vode in poštene posode za umivanje pogreša letovlašar na kmetih. Za razkuževanje rok, pravi kemik Walker, zadostuje navadno milo, ki zamori bacile pljučnic, difterije in zastrupljenja krvi. Če je milo narejeno s kokosovim oljem zamori tudi zemetke tifusa. Najbolj močnega povzročevalca gnojenja pa ne zamori navadno milo, pač pa natronovo smolnato. Vročna milnica ima veliko več razkuževalne moči, zato si moramo umiti roke pri poslu s kužnim bolnikom z vročo milnico in namočiti njegovo perilo takoj v kropo ali v vročo milnico. Ob hudem nahodu prenašamo bolezen ne samo s kihanjem, ampek tudi z rokami in z robci, ki jih prenašamo po žepih. Tak robec je treba vreči po uporabi v milnico. Tudi kis, sol in soda so razkužila, ki so povsod, pri rokah.

Ko sta Keziah in Eli končala, sta šla v sosednjo sobo ter nas pustila same, da razmislimo zadevo z vseh strani ter izrečemo razsodbo.

»Ako človek ne more tega, kar je nekomu posodil, zahtevati in dobiti nazaj, tedaj ni več varnega imetja,« je prvi izjavil Oliver Lomax, ki se je štel med Elijeve prijatelje, a je tudi razpolagal z velikim premoženjem. »Ker ni bilo nikjer zapisano, da sme Keziah zahtevati povračilo svojega posojila šele čez neko določeno dobo, je imela že danes pravico do njega. Tudi Pikleju bi bile vse te reči dobrodošle.«

»Saj tudi ni nikjer zapisano, da je Keziah sploh kdaj posodila denar svojemu bratu,« sem pripomnil. »Dvomim, da bi kako sodišče priznalo Keziahini tožbi upravičenost.«

»Mi nismo sodišče, temveč možje, ki smo se zbrali, da bi pomagali pravici do zmage,« je Crane mirno in odločno izjavil. »Eli je priznal, da je dobil denar.«

»Da, priznal je,« sem vzkliknil. »Vprašajte pa se vendar enkrat, ali si ga je izposodil pod pogojem, da bo moral biti vsak trenutek pripravljen vrniti predmete, kupljene zanj? Biti bi moral blazen, da bi to storil, Eli pa ni blazen! In še na nekaj pomislite: ko je Pikle odhajal iz Salema, nikakor ni računal na te stvari. Še danes ima vse to, kar mu je tedaj zadostovalo. Ni med nami človeka, ki bi znal bolje kakor Eli obdelovati svoje polje. Resnično, bila bi sramota, ako bi bil ponižan in oropan samo zaradi tega, ker mu je zlobna ženska zamerila, da ji ni postavil lastne sobe. Eli svoje sestre ni postavil pred vrata. Sama je šla od njega.«

»Biti moramo jako previdni,« je menil gospod Thomas. Sklenil je roke in jih zamišljeno opazoval. »Tu smo daleč od vseh izvorov prayne učenosti. Nimamo pravosodnih knjig, v katerih bi mogli najti podobne primere. Ne pozabite — ako naj Eli zadrži, kar si je bil izposodil, tedaj si nihče več ne bo upal dajati posojila. Eli mora izposojene stvari vrniti.«

Tako, tako, sem pomislil. Tudi ti se šteješ med Elijeve prijatelje. A zdaj, ko vohaš, da Eli ne bo imel ničesar, Keziah pa bo bogata, zdaj spretno obračunaj plašč po vetru!

»Vsaj toliko bi morali počakati, da Eli pospravi žetev,« je menil

Mike. Toda Oliver Lomax ga je ošinil s pogledom, ki naj bi pomenil, da naj novi posvetovalni član molči, kadar govorijo izkušeni možje.

»Vse to prerakanje nikamor ne vodi. Pritrdite nam, gospod Ollenshaw!« je rekel Oliver Lomax. Opazil sem, da mu ni bilo žal, sodelovati pri tem ropu. Kljub vsem svojim napakam je bil Eli bolj prebrisan — to je Oliver dobro vedel in to ga je peklilo.

Posvet je sklenil s tremi proti dvema glasovima, da Keziah dobi svoje stvari nazaj. Znova smo poklicali nasprotno stranko v sobo. Oba sta bila videti zaupljiva. Ko sem opazil, da pričakujejo od mene izida posveta, sem odrinil svoj stol in stopil k njima.

»Eden izmed vaju naj jima pove,« sem zaklical ter se ozrl najprej na gospoda Thomasa, nato pa na Oliverja Lomaxa. »Jaz ne maram imeti ničesar z vašo razsodbo. Nekaj pa bi še hotel reči: Ako se Keziah ne sramuje vztrajati pri svoji zahtevi, ako ji te uboge reči pomenijo več kakor krvne vezi, tedaj se nađejam, da mi bo Eli izkazal čast ter vzel del tega, kar mi je bil zapustil gospod Gore. In slej ko prej sem mnenja, da je vaša razsodba krivična.«

Eli je nepremično stal med nami, ko mu je bilo naročeno, da mora vrniti svoji sestri vse tiste predmete, ki jih je bil nakupil z njenim denarjem in sicer takoj naslednjega dne. Toda ustnice, napol skrite pod svetlo brado, so mu trzale.

Stal je med nami kakor drevo, poln moči in prevdarka. In nič ni bilo več njegovega, razen nekaj orolov neobdelane zemlje, ki je brez moje pomoči ne bo mogel zorati in razen žene, ki sem mu jo gorko zavidal. Ko se mi je kasneje zahvaljeval, mi je bilo, da bi mu v obraz zakričal: »Morda misliš, da mi je mar zate? Vse to delam le zavoljo Linde!« Vendar, komaj sem bil do kraja premislil to misel, sem že spoznal, da ne bi odgovarjalo čisti resnici. Eli je bil puritanec, trmast, samostojen. Tisočkrat na dan sem se razjezil nanj. Oženil se je bil z žensko, ki sem jo jaz oboževal, a je ravnal z njo kakor z deklo. Ali vendarle je bilo v njem nekaj, kar sem jaz, ki sem moral toliko tega zamočati in požreti, nehote občudoval. Bil je polnovreden možki, ki mu je bila njegova moškost nekaj preprostega in po sebi umevnega. Zavest, da ga imam v svoji oblasti, je v toliko meri povzdigovala mojo samozavest, da sem ga imel vsaj tisti trenutek rad...

(Dalje)

Ivan Albrecht:

Spomini Mihca Paglavca

„Spomin posebne pridnosti“

Zaključujemo z naslednjim zgodbo, katere prvi del je bil objavljen pred tednom. S tem pa so — vsaj začasno — zaključeni tudi »Spomini Mihca Paglavca«, ki so — kakor čujemo — dobro zabavali čitatelje.

Smuknil sem s knjigami na vrt in premišljeval, kako in kaj. Iz berila sem znal na pamet toliko sestavkov in pesmi, da me ni bilo prav nič strah. Pol berila lahko povem tistemu strašnemu gospodu, ki mu reko nadzornik, ako se me ne bo prej naveličal poslušati. Ali listič, listič v nemški knjigi, to je nekaj drugega!

Pogledal sem skrbno na vse strani. Ko sem se prepričal, da ni žive duše blizu, sem odprl nemško vadnico in vzel iz nje zagonečni list. Dišal je po samih vijolicah in še lepše, še slajše. Previdno sem začel brati in bolj sem ga bral, bolj mi je bil všeč. Takole je bilo pisano na njem:

»Kraljica mojega srca!

Oj ne veš, kako mi je, odkar te ni več tu! Koder hodim, mislim na Te, kamor se ozrem, vidim le Tebe, edino Tebe. Vse dolge večere presenjam za Teboj in preživljam v spominu sladke trenutke, ki mi jih je nekoč podarila Tvoja dražestna navzočnost. O dušica draga, kdaj pride spet čas, ko bova hodila sama v parku, po samotnih alejah, in se skrivala pod zlatom košatih kostanjev pred zvedavo mesečino?...

»Z ur so dnevi, z dni so leta, let in dni pa konca ni, si ponavljam venomer... Najraje bi bežal k Tebi in Te odnesel kakor sončni čar s seboj.

Oj, zlati moj zaklad, ali misliš tudi Ti vsaj malce kdaj name? Ali se v svoji samotni spominjaš kdaj tistih razkošnih večerov, ko si drhtela, deviška vila, v mojem objemu? Glej, vedno me muči misel, da srečaš kje lepšega in boljšega, nego je Tvoj hrepeneči Emil Vem, da za Te, biser dragoceni, bi bil celo najboljši in najlepši fant samo... Ah, kaj naj rečem, ko drhtim ob sami misli, da bi Te utegnil izgubiti in ostati sam, brez Tebe, na vsem tem pestrem svetu sam?!

Ali je res? O, saj ni mogoče, golobica draga, da bi se mi kdaj izneverila Ti. Spomin na Tvoje nebeske očke mi pravi, da boš moja, na veke samo moja. In glej, vse moje želje blagoslovljajo uro in vse moje misli proslavljajo tisti dan, ko se uresničitijo te moje razkošne sanje. Čuješ, ljubica, dušica Ela moja zlata, kako spe vsaka moja misel k Tebi, le Tebi, angel moj Sprejmi jo prijazno in vrni mi jo tako toplo, da boš čutil njen blagi poljub

večno Tvoj

Emil.

Joj, kakšno odkritje! Nebeško godbo sem slišal, ko sem bral to pismo. Vse je bilo pozabljeno in trdno sem sklenil, da se gospodu nadzorniku na čast naučim to prelepo pismo na pamet. Kaj sestavki v berilu vse tisto o porednih Jakcih in pridnih Nežicah, pa pesmi o sončku in ptičkih in muckah in kužkih, tisto je za otroke! Jaz pa sem namenjen za gospoda in ne spadam več med otročad!

Bil sem prepričan, da je gospodična Ela to pismo čisto nalašč položila v svojo knjigo tako, da sem ga lahko opazil. Reči mi ravno ni marala, ali zakaj pa mi je dala tako rajsko lepe in dobre sladkorčke?! Saj ve, da iz berila znam toliko, kakor menda nihče več v naši šoli! Ej, gospodična že ve, kako si človek prisluzi spomin posebne pridnosti.

Brez nadaljnjega pomisleka sem se takoj lotil učenja. Hodil sem po vrtu in polglasno ponavljal besedo za besedo. Dasi so mi nekatere delale preglavice in nisem mogel dobro razumeti njihovega pomena, sem jih le ponavljal s tako vztrajnostjo, da so mi vse še do današnjega dne ostale v spominu. Preden se je zvečerilo, sem znal pismo kakor očenaš na pamet. Da bi se še bolj utrdil, sem ga zvečer celo napisal. Ko sem potem primerjal sem z veseljem ugotovil, da nisem v tem svojem sestavku zagrešil niti ene napake. Noben vojskovodja po dobljeni zmagi ne zaspi v večji blaženosti nego sem jaz tisti večer. Vso noč sem se zibal v sladkih sanjah. Sredi hvale, slave in občudovanja sem se prebudil

»Ali znaš dobro?« so me vprašali mati.

»Znam.«

»Le ponovi še enkrat, da ne boš delal sramote!«

Pa sem sedel in ponovil, čisto potihoma, da me ne bi nihče čul; kajti svoje zmagoslavje sem hotel praznovati v šoli.

V šoli je bilo vrvenje, da še nikoli tega. Vsak je pravil, kaj se je naučil, in drug proti drugemu so brbljali in ponavljali vse tiste otroške sestavke, ki so se zazdeli meni v tem vrvenju še bolj omledni.

»Kaj znaš pa ti, Mihce?« so z raznih strani sili vame, toda jaz sem jim odgovarjal samo: »Znam, kar znam!«

Vsa njihova radovednost mi ni mogla odkleniti ust.

»Boste že slišali, kadar pride gospod nadzornik!« sem se odrezal in mirno obsedel na prostoru.

Ko je odbila ura osem, so se odprla vrata. Z gospodično Elo so prišli trije gospodje: župnik, učitelj in — nadzornik, visok, sivolas mož z zlatimi očali, ki so se kar zablistala po razredu. Gospodična Ela je bila bleda in ko nas je pozvala: »Molimo!«, se ji je tresel glas. No, jaz sem bil uverjen, da jo potolažim, čim pridem na vrsto. Kaj bi se bala, dokler ji gospodje pravijo: »Angel moj!«?

Gospod nadzornik je pregledal naše zvezke in je bil zadovoljen. Pri meni mu je pripomnil učitelj:

»Tale deček, gospod nadzornik, je pa posebno nadarjen! Z gospodom župnikom prigovarja staršem, naj ga pošljejo v šole, ker bi bilo škoda njegovega talenta! In naša gospodična ga že z dobrim uspehom pripravlja za prestop v mestne šole.«

Gospod nadzornik je tedaj obstal pri meni in me vprašal česa sem se že naučil pri gospodični. Moško sem mu odvrnil, da se učim nemščine, nakar me je vprašal to in ono besedo, ki sem mu jih vse gladko prevedel na nemško.

»Pa si res že cel učenjak,« se je nasmehnil stari gospod in gospodična Ela mi je hvaležno namežiknila.

Nato je prišlo na vrsto računanje, branje in še razne druge spretnosti, a nazadnje, krona vsega, tisto, kar se je vsak naučil na pamet. Da bi bil uspeh tem jačji, je gospodična Ela v začetku izpraševala bolj slabe učence, potem boljše in boljše, a nazadnje še mene. Vstal sem s tolikšnim ponosom in s tako samozavestjo da se je kar klop zamajala, pa sem začel:

»Kraljica mojega srca!

Oj, ne veš, kako mi je, odkar Te ni več tu! Koder hodim, mislim na Te, kamor se ozrem, vidim le Tebe, edino Tebe. Vse dolge večere presenjam za Teboj in preživljam v spominu sladke trenutke, ki mi jih je nekoč podarila Tvoja dražestna navzočnost —

Govoril sem glasno in razločno in vse me je poslušalo s tako pozornostjo, da se mi je kar samo smejalo. Naenkrat pa opazim, da gospod župnik grbanči čelo gospod nadzornik bliska srdito skozi očala in da gospod učitelj kašlja in prha, kakor da stoji v skednju, kjer mlatijo hudo plevelnat ječmen! Gospodična Ela prebledi, pozeleni in omahne, gospod učitelj jo prestreže, župnik zamahne z roko, jaz zajecmjam, vsi moji tovariši in tovarišice pa prasnejo v smeh, da kar grmi pred Teboj.

»Gospodična, kaj pa naj to pomeni!« jezno vzklikne nadzornik po nemško, župnik pa z ostrim pogledom svari pobesnelo mladež.

Učitelj spremi gospodično Elo iz razreda na hodnik, župnik me zgrabi za ušesa in me vleče za njima, a zadaj orjaško stopa sam gospod nadzornik. V razredu zavlađa mrtvaška tišina, v mojem srcu pa groza sodnega dne.

»Kaj je s tabo, Mihce Paglavce?« zarentači zunaj učitelj, jaz pa trepečem v potokih solza. Gospodična Ela me pali s svojimi očitajočimi očmi, gospod župnik si otira s čela pot, v gospod nadzornik je naenkrat čisto miren in me vpraša smehljaje:

»Iz kakšnega berila si se pa tega naučil?«

Njegova nenadna prijaznost me opogumi:

»Iz nemškega,« pravim in pristavim še: »Saj znam še tudi polno drugih sestavkov, ali ta se mi je zdel najlepši.«

Z obema rokavoma si otiram solze. Gospodje se smeje, gospodična pa stoji kakor prikovana. »Zdaj sem uničena,« jeclja in ne more s pogledom od tal.

»So ein Bengel!« (»Tak nepridiprav!«) se zasmaje nadzornik in oba domača gospoda z njim. »Zdaj povej do konca!«

S tresočim se glasom povem še ostali del zame tako nebeško lepega pisma. Bolj ko gospodična Ela prebledeva, bolj sili gospodom na smeh, a meni na jok.

»Kje si pa dobil tako berilo?«

Nič ne pomaga. Pogledi vseh treh gospodov so tako vsevedni, da jim moram priznati svojo skrivnost. Celo pismo jim moram prinesiti. Gospod nadzornik ga lepo zgane in ga s prijaz-

nim naklonom izroči gospodični Eli.

»Saj nam ne boste zamerili indiskretnosti, gospodična,« pravi smehljaje se, a gospodični Eli se tresejo roke.

Nato me odslovo. Objokan in potrpt prilazem v razred in čutim na sebi porogljive poglede svojih tovarišev. Najrajši bi se pogreznil v zemljo, tako mi je.

Vrata na hodnik ostanejo odprta, zato je čuti korake in govorjenje. V svojo veliko tolažbo začujem, da nadzornik, ki govori spet nemško, hvalj našo šolo. Pravi, da je zelo zadovoljen in da čuti prijetno dolžnost, izraziti vsem učnim močem svoje najpopolnejše priznanje.

Glas gospodične Ele zadrhti potem:

»Ali jaz sem sedaj tu onemogočena!«

(Obrni!)

Pepek

Prav na koncu prve klopi sedi Pepek. Prva dni je le težko sedel na veliko klop in noge, obtovorjene z velikanskimi zgrbančenimi čevlji, so mu le od daleč bingljale proti tlom.

Kadar je stopil skozi vrata, je bilo smešno gledati njegovo telesce s predolgo suknjo in z zavahanimi hlačami, in njegovo glavico, izgubljačo se v kučmi, ki je imela prednji konec na tilniku. Pod pazduho je tiščal tablico, zavito v umazan pisan robec, iz kate-rega je le redko gledala tudi črna skorjica.

Pepek dolgo ni znal pozdravljati Toda, ko se je učiteljica ozrla, da ošteje nevljudnega prišleca, ki je kobacal čez prag, se je že zrcalil na Pepkovem licu tisti smehljaj, ki mora preprečiti vsako ostro besedo, še preden se porodi v misel.

O ta Pepkov smeh in to lice s svojimi očkami Pepek je siromak. Njegov oče sedi že dolga leta v ječi, ker je storil velik zločin. Otroke strahuje doma babica, ki jim ne da niti črnih drobtin. Zato se Pepkovi mamici le redko posreči, da vtihotapi v sinkovo culico skorjo kruha.

Beda se zrcali na vsem Pepkovem obrazu. Koža je videti trdo napeta in se sveti tako čudno rumenorjavo, in če si predstavljaš na tilniku še kitico, pa bi stal pred teboj Kitajček.

Pepek nima posebnih talentov. Njemu bi ne bilo preveč žal, če bi trgovci prodajali tablice brez črt ali kamenčke brez konic. Toda svojo učiteljico Pepek zelo ljubi in se je zaradi tega naučil celo brati O, da ste ga videli takrat! Kako so se svetile te očke, ko mu je učiteljica pogladila glavico in ga je postavila vsemu razredu za vzgled, rekoč: »Še Pepek zna brati! Le pogledjte ga!«

A kaj, ko se to ne more zgoditi mnogokrat.

Pepek je zelo slab računar. Kako pa bi tudi mogel računati na prste, ko so vsi po bitni in mora učiteljica na njih večkrat izvrševati zdravniške operacije namesto računskih!

Nekoč so otroci južinali. In Pepek je preizkušal moč svojih oči. Cesar namreč ne more z besedami, to nadomestijo njegove oči. Skoraj ni bilo videti njih rjave barve, tako jih je siromak sukal z desne navzgor in z leve navzdol in molel prazno roko proti tovarišu, ki se je mastil s svojo bogato zalogo. Ko pa je kljub Pepkovemu prizadevanju ostala roka prazna, so se mu zasvetile na dolgih trepalnicah debele solze. Pepek je obupno jokal.

»Nu, Pepek, kaj pa je?« se oglasi učiteljica in glas.

»P-p-prosim, lačen sem,« se je oglasilo iz Pepkovega kota.

V pretrganih stavih se je počasi zvedelo, da je Pepku zbolela mamica za prisadom in da ji je moral zdravnik odrezati več prstov na roki. Zdaj siromaki stradajo, ker so že davno pojedli zadnje drobtinice kruha.

Od tistih dob pa Pepek ni več lačen. Otrokom se smili ubožček in vsak s ponosom postavi svoj priboljšek pred Pepka, ki ne suče več zaman svojih nasmejanih uči, ampak hiti pospravljati svoje bogastvo v umazan robec, da ponese tudi sestrici in bolni materi, kar ne izgine za njegovimi lastnimi, drobcenimi zobmi...

M. K.

Gospodje jo tolažijo, češ da je to le paglavica šala, ki bo plačana doma.

»Se danes opozorim dečkovega očeta,« zatrjuje učitelj. »Mož je sicer preprost, toda pameten. Gotovo bo znal fantiču odmeriti primerne nagrado za njegov trud.«

Joj, ta novica! Tako me presune, da zatulim in zavijem, kakor mlad lisjak. Spomin posebne pridnosti je šel po vodi in očetova palica mi bo delila odliko. Oj, ti uboga moja pridnost, kam si me dovedla?... »

Ko je gospod nadzornik odšel, so nas odslavili.

»Le čakaj, falot,« je siknila gospodična Ela, jaz pa sem bežal, kar so me nesle noge.

Alphonse Daudet:

ZASTAVONOŠA

I.

Polk je bil v boju na pobočju železnice in je služil za tarčo celi sovražni armadi, ki je bila nakopičena od spredaj pod gozdom. Streljali so se na osemdeset metrov. Častniki so kričali: »Ulezite se!...« Toda nihče se ni hotel pokoriti in ponosni polk je ostal pokoncu, razpostavljen okoli svoje zastave. V tem velikem obzorju zahajajočega sonca, žita v klasju in pašnikov je bila videti ta izmučena, v zmešan dim zavita množica ljudi kakor čreda, presenečena na gladki ravnini v prvem vrtincu strašne nevihte.

Deževalo je nekaj železa na tem pobočju. Slišalo se je le prasketanje pušk, zamolklo šumenje skledic, ki so se valile v jarku in krogel, ki so brnele vzdolž od enega do drugega konca bojnega polja kakor strune, napete na zlonosnem in odmevajočem glasbilo. Zdaj pa zdaj je prapor, ki se je dvigal visoko nad glavami, kolebajoč v vetru karteč, omahnil v dimu, tedaj se je dvignil težak in ponosen glas, gospodujoč nad strel: pušk, nad hropenjem in kletvami ranjencev: »K zastavi, fantje, k zastavi!...« Takoj se je zaglajal častnik, nerazločen kakor senca, v to rdečo meglo in heroično znamenje je oživel in plavalo zopet nad bitko.

Dvaindvajsetkrat je padlo!... Dvaindvajsetkrat je bil njegov drog še gorak, ko se je izmuznil iz umirajoče roke, pograbljen, dvignjen; in ko se je ob sončnem zahodu to, kar je ostalo od polka — komaj peščica ljudi — počasi b'lo na umiku, je bil prapor le še cunj v rokah narednika Hornusa, trindvajsetega zastavonoše tega dne.

II.

Narednik Hornus je bil stara živ'na s tremi trakovi, ki je znal komaj označiti svoje ime in je porabil dvajset let, da si je zaslužil trakove podčastnika. Vsa beda najdenčka in divjost vojašnice sta se videla na tem nizkem in izpahnjem čelu, na tem od telečnjaka ukrivljenem hrbtu, na ponašanju, ki se ni zavedalo vojaka z višjim činom. Zraven tega je bil še nekoliko jecljav, toda za dobrega zastavonošo ni treba zgovornosti. Na večer bitke mu je rekel njegov polkovnik: »Ti imaš prapor, moj dečko; dobro pazi nanj!« In na ubogi vojni plašč, ki je bil že ves obleden v dežju in ognju, je kantinerka takoj nato prišla zlato vrvice podporočnika.

To je bil edini ponos tega skromnega življenja. Namah se je dvignila postava starega vojaka. To ubogo bitje, ki je bilo navajeno korakati skrivljeno, z očmi uprtimi v zemljo, je imelo odslej ponosno postavo. Pogled vedno kvišku, da vidi, če plapolata platnena cunja in če jo drži prav pokoncu, prav visoko, nad smrtjo, nad izdajstvom, nad porazom.

Nikoli niste videli človeka tako srečnega, kakor je bil Hornus ob dnevih boja, ko je držal svoj drog v obeh rokah, ki je bil dobro zasajen v usnjato nožnico. Ni govoril, ni se ganil. Bil je resen kakor svečenik; kakor da bi držal kako posvečeno stvar. Vse njegovo življenje, vsa njegova moč sta bila v njegovih prstih, stisnjenih okoli te lepe pozlačene lupe, na katero so padale krogel, in v njegovih izživanju polnih očeh, ki so zrlle sovražnikom naravnost v obraz, kakor bi hotele reči: »Le poskusite priti in jo vzeti!...«

Nikdo ni tega poskusil, niti smrt ne! Po Dorzyju in Gravelottu, najboljši morilskih bitkah, je bil prapor razsekan, preluknjani, prozoren od poškodb; toda bil je vedno stari Hornus, ki ga je nosil.

III.

Potem je prišel september, armada pred utrjenim mestom, blokada in dolgi odmor v blatu, kjer so topovi rjaveli, kjer so najboljše čete, izprijene zaradi nedelavnosti, pomanjkanja živil in novic umirale od mrazice in dolgega časa ob vznožju svojih piramid. Ne predstojniki ne vojaki, nihče ni nič več veroval; samo Hornus je še imel zaupanje. Njegova trobarvna krpa mu je nadome-

Kaj in kako je bilo doma, ne bom pravil. Le to naj omenim, da me nekaj dni ni sedenje prav nič mikalo, tako me je oče obdelal. Učitelj in župnik sta odšla na novi službeni mesti, gosposlična Ela pa me je še dalje učila nemščine, le sladkorčkov ni bilo več. Z naslednjim šolskim letom je prišla v mesto, kjer jo je pričakoval njen hrepeneči Emil. Še danes sta srečen zakonski par. Kadar se slučajno snidemo, se gospa Ela vselej spomni tiste zgodbe o nadzorniku in odličnjaku.

»Do smrti vam ostanem hvaležna za tisto vašo neverjetno porednost,« pravi potem gospa Ela. »Bogve, koliko časa bi še morala tavati okrog, da se niste tedaj tako vzorno naučili Emilovega pisma...«

stovala vse, in dokler jo je tam gori čutil, se mu je zdelo, da ni ničesar zgubljenega. Ko se niso več bili, je polkovnik na žalost shranil zastavo pri sebi v nekem predmestju, in vrli Hornus je bil skoraj tak kakor mati, ki je oddala svoje dete dojlji. Neprenehoma je nanjo mislil. Kadar ga je preveč morilo dolgočasje, je odhitel v eni sapi v mesto. Le da jo je videl na vedno istem prostoru m'no ob steni, — potem se je vrnil poln poguma in strpljenja.

Ko se je nekega jutra Hornus zbudil, je zagledal ves tabor v razburjenosti. Vojaki so se v skupinah razdraženi podžigali z besnimi kriki in so vsi dvigali pesti na isto stran mesta, kakor da bi njihova jeza hotela označiti krivca. Kričali so: »Odstranimo ga!... Ustrele naj ga!...« In častniki so dopustili to govorjenje... Korakali so ob strani s povešano glavo, kakor bi jih bilo sram pred svojimi ljudmi. Res je bilo to sramotno. Ravno kar so prebrali maršalovo povelje, ki je izročilo sovražniku brez boja okoli stopetdeset tisoč dobro oboroženih, še zdravih vojakov.

»In zastave?« je vprašal Hornus ves bled... Zastave so bile izročene z ostalim, s puškami, z vsem, kar je še bilo prtljage...

»Stre... stre... strela božja!...« je jecljal ubogi mož. »Moje ne bodo imeli!...« In začel je teči proti mestu.

Tam je vladala velika razdraženost. Narodne straže, meščanske straže in prostovoljne straže so kričale in se vznemirjale. Odposlanstva so prihajala drgetaje k maršalu. Hornus sam ni videl nič, ni slišal nič. Govoril je sam s seboj in hodil po cesti predmestja.

»Meni vzeti zastavo!... Pojte no! Ali je to mogoče? Ali imajo pravico? Naj da maršal sovražniku, kar je njegova last, svoje pozlačene kočije in svoje pusto namizno orodje, ki ga je prinesel iz Mehike! Ali to je moje... To je moja last! Prepovedujem, da bi se je kdo dotaknil!«

Vsi konci stavkov so bili odsekani po tekanju in po njegovi jecljajoči besedi. Ali na vsezadnje je imel svojo idejo, stari! Jasna, lepo določena ideja, vzeti zastavo, jo ponesti v sredo polka in udariti v trebuh fronte z vsemi, ki bi mu hoteli slediti. Ko je prišel tja doli, mu niso niti pustili vstopiti. Polkovnik je bil tudi ves divji in ni hotel nikogar videti... ali Hornus ga ni poslušal.

Pteklinjal je, kričal in suval ordinanca: »Moje prapor... hočem moj prapor!... Slednjič se je odprlo neko okno:

— Si ti, Hornus?
— Da, polkovnik, jaz...
— Vs! prapor! so v arzenalu... le pojdi tja, naj ti dajo potrdilo...
— Potrdilo?... Zakaj?...
— Tak je maršalov ukaz.
— Toda, polkovnik...
— Daj mi mir!... in okno se je zaprlo.
Stari Hornus se je opotekel kakor pijan.
»Potrdilo... Slednjič se je odpravil na pot in je razumel samo, da je zastava v arzenalu in da jo mora imeti za vsako ceno.

V.

Vrata orožarne so bila odprta nastežaj, da bi se lahko sprostili vozovi, ki so čakali zvrsteni na dvorišču. Hornusa je bilo groza, ko je vstopil. Vsi zastavonoše so bili tam, petdeset ali šestdeset častnikov, vsi potrti in molčeči; in ti temni vozovi na dežju, ti vzdaj razpostavljeni ljudje z golo glavo: reklo bi se, da je pogreb.

V nekem kotu so bile vse zastave maršalove armade nakopičene in zmešane na blatnem tlaku. Nič ni bilo bolj žalostnega kakor te krpe kričeče svile, ti preostanki zlatih resl in okrašenih drogov, vse to slavno orodje, ki je bilo zmetano po tleh in pomazano od dežja in blata. Upravni častnik je jemal drugo za drugo in na poziv svojega polka se je vsak zastavonoša približal, da prejme potrdilo. Dva tuja častnika sta strogo nadzirala nakladanje.

In tako so odšle vse te, slavepolne krpe, razšir-

142.857

je čudovito število. Lahko ga množiš s štetilkami od 2 do 6, a vendar se bodo v vsaki vsoti pokazale iste številke. Prosim, poišči! Najzanimivejše pa je naslednje število, ki ga dobiš, če pomnožiš to število s 7. Brž papir pod svinčnik!

Posebno stanovitno število pa je naslednje:

526.315, 789.473, 684.210.

Če pomnožiš to število s katerim koli poljubnim številom od 1 do 10, vedno boš dobil v končni vsoti prvotne številke. Božične počitnice ne bodo nič prikrjane, če se pozabavaš s temi par račun!

Vrsta zanimivih računov

S štetilkami vam te božične počitnice kar ne damo miru.

Prosim, napišite število 987654321! Pomnožite ga z 9, ali z 18, ali z 27, ali s 36, ali s 45, ali s 63, ali z 72 in prav nazadnje morda še z 81. Vsoto zapišite drugo pod drugo in primerjajte in pregledujte, pa boste našli marsikaj zanimivega.

Zagoneten Kvadrat

R O T A S
O P E R A
T E N E T
A R E P O
S A T O R

Ta besedni kvadrat, kakršen je pričujoči, ko se besede počez, navzdol in navzgor čitajo enako, se imenuje med ugankarji »palindrom«. In tale palindrom, ki smo vam ga natisnili, je najslavnejši zmed vseh. Raziskovalci in učenjaki so ga v teku stoletij prevračali že na vse načine, da bi uganili njegov smisel.

Pričujoči palindrom najdete v tlaku zakrstije cerkve Pieve Terzagni v Trevisi, nadalje v cerkvi sv. Petra v Capestranu, v cerkvi Matere Božje v Maglianu, v cerkvi sv. Avguštna v Veroni, kakor tudi še v nekaterih starih cerkvah v Franciji in Angliji.

Kakšnih sedem stoletij že raziskujejo ta palindrom znanstveniki, a doslej še niso dognali njegovega pravega pomena. Neki italijanski bogoslovec iz srednjega veka je sodil, da je s temi besedami označen smisel večnosti in neskončnosti, ker lahko besede čitaš v večnem teku enako, kakor koli palindrom obrneš. Naj bo po njegovem!

Sedmorčki so se rodili

Pred leti je nek novinar podvomil, da bi bili kanadski petorčki res petorčki ene same matere. Seveda mu ni kazalo nič drugega, kakor da je pobegnil iz Kanade, kajti vsa Amerika je zaljubljena v svoje petorčke. Naj bo kakor koli, resnica pa je, da so nekoč na svetu rodili sedmorčki. V mestu Hamelnu v Nemčiji najdete starinsko hišo in na njej napis:

Gospa Ana Roemerjeva je tu rodila
sedem otrok,
dva fantka in pet deklic
dne 9. januarja 1600.

Tudi med našim narodom ta reč ni neznana in naše stare matere so vedele povedati, da so bili sedmorčki nekoč tako drobni, da jih je mati lahko vse skupaj zložila na velk krožnik.

jajoč razpoke, žalostno pometajoče tlak kakor ptice z zlomljenimi krili. Sonce dolgih pohodov je ostalo med njihovimi gubami. V sledovih krogel so hranile spomin neznanih mrtvecev, ki so padli po naključju pod prestreljeno zastavo...

»Hornus, na tebi je vrsta... zovej te... pojdi po potrdilo!...«

Res je šlo za potrdilo!

Prapor je bil pred njim. To je bil res njegov, najlepši in najbolj okrnjen od vseh... In ko ga je spet zagledal, je mislil, da je še tam gor na pobočju. Slišal je žvižgati krogel, razdrobljena posode in polkovnikov glas: »K zastavam fantje!...« Nato dvaindvajset tovarišev na tleh. On, trindvajseti na vrsti, plane, da zopet dvigne in drži pokoncu ubogi prapor, ki je omahnil v mrtvi roki. Ah, ta dan se je bil zaklel, da ga bo branil in varoval do smrti! In zdaj...

Ko je to premišljal, mu je vsa kri iz srca privrela v glavo. Pijan in ves iz sebe se je zakadil na častnika, mu je iztrgal ljubljene prapor in ga zgrabil z obema rokama; potem je še poskušal, da ga dvigne prav visoko, prav pokoncu in jo kričal: »K za...« Toda glas mu je zastal na dnu grla. Čutil je, da se drog trese in drsi iz njegovih rok. V tem trdnem ozračju, v tem ozračju smrti, ki pritiska tako težko na predana mesta, niso mogle zastave več plapolati, nič več ponosnega ni moglo živeti... In stari Hornus je padel prestreljen na tla.

Zakladi v deželi večnega ledu

Eskimska družina zbrana ob svoji materi

V razvoju spopada med Japonsko ter Ameriko in Anglijo zavzema važno mesto zlasti severno področje Tihega oceana, kjer se križajo interesi Anglije, Amerike, Japonske in Sovjetske zveze. Rusiji pripadajo tu številni, med Severnim ledenim morjem, polotokom Kamčatko in ameriškim otočjem ob Aljaski ležeči otoki, med njimi Komanderski, Keraginski in Santurski. Boljševiki so svoj čas carskemu režimu očitali, da te oddaljene predele države preveč zanemarlja in se ne pobriga, dt bi jih utrdil kakor treba.

Odkritelji in Robinzoni

V 18. stoletju so bili otoki v Tihem oceanu, ki dandanes pripadajo sovjetom, še neposeljeni. Delno so jih odkrili ruski mornarji, delno inozemci, ki so bili v ruski službi. Komanderske otoke je našla druga odprava Vita Beringa (1733 do 1742). Ena izmed ladij odprave »Sveti Peter«, na kateri se je nahajal tudi Bering, se je v bližini te skupine potopila in moštvo je bilo prisiljeno, da prebije deset mesecev pravega robinzonskega življenja na nji. Nemški naravoslovec Georg Steller, asistent petrograjske akademije znanosti, ki je bil odpravi dodeljen, je zapisal o tem: »Stiska, mraz, mokrota, nemoč nasproti naravnim silam, bolezen, nestrpnost in obup so bili naši dnevni gostje«. — Bering je dne 8. decembra 1841 podlegel trpljenju. Njegov grob s preprostim lesenim križem, ki ga od časa do časa uničijo oceanski viharji, leži na otoku, ki je imenovan po njem. Kasnejši naseljenci so Beringa tako častili, da so gumbe z dvoglavi orlom, kakršne je njegovo moštvo nosilo na svojih uniformah, kot posebne svetinje hranili 150 let. — Pa še marsikateri Robinzon se je za Beringom zatekel v samoto daljnega severnega oceana. Svojevrstno usodo je doživel neki Jakob Manjokov, ki je leta 1805 s tako zvanom Rusko-ameriško družbo, ki je tedaj odkrila Aleute, prišel v te kraje. Ko je ekspedicija odhajala, je nesrečnega Manjokova pozabila na Beringovem otoku. Sedem let je ostal čisto sam v ledeni puščini, in ko ga je leta 1812, neka nova skupina raziskovalcev slučajno našla, je bil mož oblečen v kožo in že čisto podivjan.

Trume polarnih lisic

Prvi stalni prebivalci so se tod naselili okrog leta 1825. V glavnem so bili to Aleuti in Unan-gani, eskimsko plemo paleazijske skupine nordijske rase. Privabila so jih ogromna, dotlej še nedotaknjena naravna bogastva, ki so jih nudili najrazličnejši kožuharji. Georg Steller je v svojem dnevniku med drugim zapisal, da živali in ptice na otoku, na katerem je prebival, človeka niso poznale in se ga zato tudi niso bale. Največ težav so odpravili prizadejale polarne lisice, ki so v trumah sledile ljudem. »Lisice so silile v naše kočice, piše Steller, »podnevi in ponoči in so kradle vse, kar so mogle odvleči. Tudi takšne reči, ki jim niso mogle niti malo hasniti — nože, palice, vreče, čevlje, nogavice. Kadar smo živali smemali kožo, smo morali po dve ali tri lisice z nožem poklati, ker so nam hotele iz rok strgati meso... Kadar smo prenočevali na prostem, so nam čepice zvlekale z glav in rokavice z rok, bobrove kožuhe z nas in kožo izpod životov. Če smo se napravili, kakor da spimo, so nas vohale

okrog nosov, ali smo mrtvi ali živi. Če je človek zadržal dih, so ga začele vleči za nos in so hotele ugrizniti.« — Steller pripoveduje, da je nekoč v treh urah pobil 70 lisic in z njihovimi kožami pokril svojo kolibo.

Bobri, vidre in kitji

Pravega bogastva otokov pa ne nudi lisica, temveč dve morski živali — vidra in morski bobor. Beringova odprava je prinesla lepo število kož teh živali s seboj. Prvi, ki ji je sledil, pa ne več z verno odkrivalca, temveč s trgovskimi naklepi, je bil podčastnik stražnega zbora Emilijan Bazov s Kamčatke. Leta 1743. je Bazov odšel s Komanderskih otokov 1600 morskih bobrov in 2000 vidrovih kož. Odtlej je na stotine ljudi z vseh delov sveta sledilo njegovemu vzgledu, dokler niso bili naravni zakladi polarnega paradiža dodobra oplenjeni. Leta 1912 je bil kljub odporu Anglije med Ameriko, Anglijo, Japonsko in Rusijo sklenjen sporazum, po katerem je bil lov na vidre in bobre na Tihem oceanu prepovedan za dobo 15 let. — Razen dragocenih krznen pa so imeli ti otoki še druge privlačnosti za človeka. Morje je bilo izredno bogato rib, v prvi vrsti kitov, zlasti okrog Santurskih otokov. Sredi prejšnjega stoletja so tu priredili največji lov na kite, kar jih je kdaj videl svet. Kakor pripoveduje nekdo izmed udeležencev, je bilo tedaj sonce zatemnjeno od dima, ki se je dvigal iznad topilnic kitove masti. Samo Američani so v dobi od leta 1845. do 1851. nabrali tu za 130 milijonov dolarjev kitovega olja.

Roparji in izkoriščevalci

Poleg otokov na severnem Tihem oceanu je carska Rusija osvojila tudi del ameriške celine, polotok Aljasko in zahodno obalo do Kalifornije. Toda Rusi teh osvojitve niso znali gospodarsko izkoristiti in so svoje posesti polagoma prepustili Združenim državam. Svojo lastnino v Kaliforniji so že leta 1841. prodali švicarskemu Nemcu Johannu Augustu Sutterju. »cesarju Kalifornije«, ki je tu sedem let pozneje našel prvo zlato v zapadni Ameriki. Leta 1867. je Amerika kupila polotok Aljasko in del Aleutov za 7 milijonov dolarjev, to se pravi, za šestino tega, kar je Ameriki na leto vrgele samo ribolov. — Do leta 1799 je v teh predelih vladalo roparsko izkoriščanje, kakršno je velevala anarhična zasebna iniciativa, do leta 1876. nato pa je imela izključno pravico izkoriščanja naravnih bogastev severno od 55. vzporednika in južno od japonskih ozemelj Rusko-ameriška družba, katere dohodki so dajali po 30 odstotkov dividende na leto. Delovne metode tega podjetja so bile enake primitivnemu kapitalističnemu gospodarstvu v kolonialnih deželah. Se strašnejše pa so bile razmere, ko je Rusija del svojih lovišč na Tihem oceanu oddala ameriški tvrdki Hutchinson and Co., v najem. Kakor piše ruski strokovnjak E. Suvorov, je bila ta pogodba za Rusijo v izredni meri neugodna, kar pa ni bilo nič čudnega, saj v vsem Petrogradu tedaj ni bilo žive duše, ki bi kaj trdnega vedela o Komanderskih otokih. Podjetje tvrdke Hutchinson je vrglo bajne dobičke — do 147 odstotkov dividende na leto. Pogodba je veljala do leta 1890., a v zadnjem letu so Američani preostala predela vider, iz konkurenčnih

razlogov povsem iztrebili. Izvoz dragocenih kož je strahotno padel. Tako so leta 1904 izvozili s Komanderskih otokov še 390 bobrovih kožuhov, leta 1910 pa že samo 90.

Aleuti v nevarnosti

In vendar naravnih bogastev severnega področja Tihega oceana še zmerom ne smemo smatrati za izčrpana. Ribolov, morske rastline, gozdovi in losi nudijo še nelzrpnosti možnosti. V zadnjih 30 letih si je Rusija mnogo prizadevala, da obnovi zverjad, vendar uspehi še zmerom niso razveseljivi. Amerika je nekajkrat poizkusala, da bi Rusijo povsem potisnila z otoškega mostu med ameriško in azijsko celino.

PO SVETU

× **Kako je bilo v Teheranu za časa konference.** Kakor smo poročali, so se v Teheranu v Perziji sestali Stalin, Churchill in Roosevelt, da so kovali načrte o sedanji vojni. Roosevelt je, kakor javlja angleška poročevalska služba iz Washingtona, izjavil na sestanku tiska, da je iz varnostnih razlogov stanoval po Stalinovi želji na sovjetskem poslanstvu. K temu javlja dodatno angleška poročevalska služba, da je sovjetska varnostna služba ukrenila vse potrebno za zaščito udeležencev konference. Celo boljševiki, ki so snažili konferenčne prostore, so imeli revolverje. Varnostni ukrepi so bili tako strogi, da je bil Teheran v resnici odrezan od sveta. Vse meje so bile zaprte radijske postaje so prenehale z oddajo in brzojavke v inozemstvo so bile zadržane. Ves ulični promet razen dovoza živih je bil prekinjen. Vsa letala so morala ostati na letališčih. Potovanje z železnico je bilo nemogoče. Bali so se predvsem nemirov gorskih plemen. Ameriški vojakji so morali zaradi tega zgraditi zidove na vseh važnejših točkah okoli ameriškega poslanstva, kjer so bile postavljene strojnice. V sovjetskem poslanstvu, kjer je stanoval Roosevelt, so stražili vojakji rdeče armade s strojnimi puškami pod drevesi v parku. Člani zavezniških poslanstev so bili strogo ločeni od občinstva in na poslanstva ni imel nihče dostopa brez posebnega potnega lista Angleška poročevalska služba oddaja, da Churchill ni stanoval na sovjetskem poslanstvu, temveč v poslopju angleškega veleposlaništva. Po vrnitvi iz Teherana je Churchill nevarno zbolel in si od pljučnice še ni opomogel.

× **Ameriški izsiljevalci.** Kakor se je izkazalo pri sodnem zaslišanju v Čikagu, v središču ameriških gangsterjev ali po naše razbojnikov, so čikaški gangsterji izdelali petletko, po kateri bi ameriškim filmskim družbam jemali najprej 20% in pozneje celo 50% njih dohodkov. V primeru, da družbe ne bi plačale te izsiljevalnine, so grozili, da bodo organizirali delavske stavke. Glavni obtoženec William Bioff je na primer zahteval 500.000 dolarjev. Pozneje se je izjavil pripravljenega sprejemati od 4 velikih družb 12.500 dolarjev in od dveh manjših družb 6.250 dolarjev letno kot »zaščitni denar«. Bioff je prvotno pričel svojo »kariero« kot delavski voditelj v čikaški filmski industriji. Na neko sodniško vprašanje je izjavil, da so filmske družbe vse storile, kar je hotel, in so »plesale, kakor je on godel«.

× **200.000 ton premoga na teden premalo.** Kakor sporoča angleško ministrstvo za kurivo, proizvajajo angleški premogovniki sedaj približno 200.000 ton premoga tedensko manj ko v decembru 1942. Nazadovanje proizvodnje pripisujejo predvsem omejitvi dela. Tudi so številne stavke v zadnjih mesecih izredno neugodno vplivale na proizvodnjo. Ministrstvo za kurivo je delavcem in lastnikom premogovnikov ponovno predlagalo zvišanje proizvodnje. Ministrstvo naglašja, da se morajo stavke ter nedovoljene odstranitve od dela nujno nehati.

× **To vam je družina!** Gospa Scheinbergova je že med pokojniki. Stara je bila 56 let, bila pa je mati 69 otrokom. Ta edinstvena mati je živela v neki bavarski vasi in je umrla ob koncu svetovne vojne. Rodila je štirikrat četvorčke, sedemkrat trojčke in šestnajstkrat dvojčke. Njen mož Bernard Scheinberg še živi. Po smrti svoje prve žene se je brž še v drugič oženil in je v drugem zakonu dobil še osemnajst otrok. Čeprav je že nad osemdeset let star, je vedno še krepak. Od njegovih 88 otrok jih je bilo ob pričetku sedanje vojne še 67 pri življenju.

SMEŠNICE

»Lepo,« je dejala človekoljubna gospa. »Lahko dobite kosilo pri nas — toda nacepiti mi morate drv.«

»Hm,« je dejal berač. »Potem bi pa le rad prej pokusil kosilo!«

Iz neke šotske naloge »Končno bi lahko dejali, da si velikega Napoleona brez njegovega očeta ne bi mogli misliti!«

Zena: »Rudolf, ali je sneg zelo visok?«
Mož: »Visok? Pravkar sem se spotaknil ob žlico visoke antene!«

»Gospod Koren, rad bi se poročil z vašo hčerko!«

»Ali ste že govorili z mojo ženo?«
Da, a vseeno bi se rad poročil z vašo hčerko.«

Miha in Jaka se vračata v pozni uri natrkana domov.

»Miha,« pravi Jaka, »rečem ti, ko sedaj prideš domov, povej svoji ženi čisto mirno, kje si bil — to je najboljša, kar lahko storiš!«

Hm, a kakšen bi bil drugi najboljši nasvet?«

Mesarski mojster je odpustil nekoč nekega pomočnika, ker ga je zalotil, da je kradel in na svoj račun prodajal kosti. Da bi za bodoče preveč ne škodil, pa mu je zapisal v spričevalo: »Bil je pošten — do kosti.«

»Očka: »Kaj je to: deficit?«

»To je tisto, kar ostane človeku, kadar nima nobenega denarja več.«

Gospod, ki dolgo zvoni na telefonu, ne da bi se telefonistka odzvala: »Hudiča, ali so res vse krive številke zasedene?«

Gospa sobarici: Ali ste povedali kuharici, da bom danes pomagala pri kuhi?«

»Da, gospa! Rekla je, če ne bi rajši na jutri odložili, ker ima danes mnogo dela.«

Pogrebno društvo brzojavi gospodu, ki mu je umrla tašča: »Danes umrla tašča. Prosimo brzojavnega obvestila, ali sežgati ali pokopati.«

Nakar pride brzojavni odgovor: »Prosim oboje.«

»Ali še veš, ko sva se prvič poljubila, si bila kostanjelasa in tvoja usta svetlo rožnata, ali še pomniš?«

»Tako? To si bil ti?«

Predsednik sodišča (odvetniku): »Gospod doktor, zasilani boste kot priča. Pozabite tedaj za trenutek svoj poklic in povejte mi čisto resnico!«

ANEKDOTE

VISEK RAZTRESENOSTI

Visek raztresenosti je pač dosegel dr. Mack, znani profesor umetnostne zgodovine.

Ko je bil že blizu petdesetega leta, se je poročil z neko svojo slušateljico, gospodično Bergerjevo. Ko se je drugo jutro po poroki zbudil, je prestrašeno pogledal na posteljo zraven njegove, ki so jo šele včeraj postavili. In ogorčeno je vzkliknil: »Slišite, gospodična Bergerjeva, kaj pa iščete vi tu?«

OSVETA

Lister, slavní ranocelnik, je bil nekoč o polnoči klican k bogatemu namišljenemu bolniku. Ko ga je preiskal, je resno vprašal: »Ste že napravili oporoko?«

»Nisem,« je odgovoril osuplo bolnik, »ali je že tako daleč?«

»Pošljite takoj po notarja.«

»Ampak, ljubi gospod doktor...«

»Nemudoma pošljite ponj, pa tudi po svoja dva sina.«

»Mar moram umreti?«

»Ne,« se zadere zdravnik, »to ne, ali jaz ne maram biti edini bedak, ki ste ga ponoči spodili iz pernice.«

KDO JE OSEL?

Dubrovčan Ivo Stojanović, filozof, zgodovinar, duhovit mož, je objavil v nekem listu članek, pišan v precej težkem slogu. Čez nekaj dni sreča na cesti svojega prijatelja, ki mu potoži, da ni razumel vsebine njegovega članka.

»Vsak odstavek moraš prebrati trikrat,« mu pravi Ivo. »Če ga ne boš razumel prvič, reci: 'Jaz sem osel!' Če ga boš prebral znova in ga še ne boš razumel, reci zopet: 'Osel sem jaz!' Šele če ga boš prebral tretjič in ga zopet ne boš razumel, reci: 'Osel je on!'«

Domače zdravilne rastline

Kako jih nabiramo in sušimo

32. REGRAT

pozna vsak otrok saj ga je pa tudi povsod dovolj. — Zgodaj spomladi režejo rastlino za solato, dokler listi niso pretrdi. Zdrava jed je to zaradi grenkih snovi, ki jih regrat vsebuje. V lekarnah prirejajo iz regrata zdravilnih izvlečkov, ki se rabi proti jetrnim in ledvičnim boleznim. Regratov čaj pijejo ljudje kot čistilno sredstvo za kri.

Regrat ima močno rjavo korenino, ki sega globoko v zemljo. Pri tleh raste iz nje šop škrbina-stih listov, ki štrle poševno navzgor ali pa se zvezdasto prilegajo tlor. Med listi poganja eno do troje votlih stebel, ki se končujejo v košek rumenih, jezličastih cvetov. Zrel košek je okrogla, belkasta glava, ki jo tvorijo majhni plodi s podaljšanim kljuncem in dežnikasto razprostrtimi lasci (lučice). Plode odnese že rahel piš, zato je razumljivo, da se regrat tako lahko in uspešno razširja. Regrat cvete od aprila do oktobra.

Regrat nabiramo spomladi in jeseni, in sicer vedno korenino z listi. Ločiti in posebej spravljati moramo spomladansko in jesensko blago. — Rastlino sušimo potem, ko smo jo oprali, najbolje na prepihu. Lepo in dobro se suši, če potegnemo skozi korenine nit in jo potem nategnemo sem in tja na podstrešju.

Otavčič, smolika, števničica, žentjenje, žoltenica, maslovec so še znana imena za regrat.

Križanka št. 43

Besede pomenijo:

Vodoravno: 2. domača žival; 5. dan v tednu; 9. razvoj zapovrstje; 13. osebni zaimek; 15. predlog; 17. važen telesni organ; 19. beležnica; 21. poroka; 23. otok v Jadranskem morju; 25. breme, teža, naloženo blago; 27. planjska ptica; 29. gospodinjska potrebščina; 30. egipčanski bog; 32. umetniški slog 17. stoletja; 34. del kolodvora; 36. frčanje; 37. kaos, zmeda; 39. pobočje bok hrba; 41. reklamno sredstvo; 43. kvarta ki izraz; 44. afriška dežela; 46. smoter, namera; 48. ne trpi odlašanja; 51. prikrit znan samo prizadetim; 53. število; 55. označba za pasiva v knjigovodstvu; 57. gralna karta; 59. star se je zgodil že pred mnogimi leti; 61. turški reformator; 63. bedak neumnež; 65. zver; 67. vrsta kozarca; 69. zanimiv privlačen; 71. poškodba okvara; 72. grška pokrajina; 74. neodločen izid; 76. število; 78. zdravilo; 79. nejasen neoster; 81. dan v tednu; 83. glej 61. vodoravno; 85. oziralni zaimek; 86. kraj na Primorskem; 88. vrsta zoba; 90. plezalčeva potrebščina; 93. enota tekočinske mere; 95. ubranost (tujka); 97. nevoljno, brez veselja; 99. predlog; 101. vprašalnica; 103. poslednji dom; 105. reka v Srbiji; 107. pripadnik oboroženih sil; 108. nadležna žuželka; 109. služi za spajanje, pritrditev na ladjah in letalih za pogon; 110. oblika pomožnega glagola.

Navpično: 1. mešec v Istri; 3. medmet; 4. del teniške igre; 5. varaždinsko tekstilno podjetje; 6. neroden neprožen; 7. število; 8. ptica; 9. posmrtno bivališče zavrženih; 10. neprijazen, grob, rezek; 11. medmet; 12. jesih, očet; 13. merska enota; 14. za vse cnak; 16. zimski pojav; 18. del ust; 20. orožje; 22. ljub, drag; 24. moško ime; 26. neoglašen, surov; 28. otok v Jadranskem morju; 31. srbsko moško ime; 33. pripadnik tehnične stroke; 35. sprejet v delo, službo za denar; 38. srednješolec; 40. važen, brez smešja in šale; 42. hrošč, žužek; 45. stran neba; 47. pripadnik stare kulturne stopnje v razvoju človeštva; 49. azijska država; 50. služi za vprego goved; sužnost, podložnost; 52. grd, neprivačen; 54. češki pisatelj; 56. nedebeč, droben; 58. droben, drobč se; 60. mesto v južni Franciji; 62. slovenski slovstven zgodovinar; 64. zlatnik; 66. čistilno sredstvo; 68. nagel, uren; 70. mračen, nesvetel; 73. shramba za vozila; 75. drvarjevo orodje; 77. sukno, s katerim je pokrita miza; 80. vrsta tiskovine; 82. bolezen; 84.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42
43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56
57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84
85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98
99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110		

pesnik; 87. neznan, nedoločen; 89. vrednostni papir; 91. ne vam n ne njim; 92. prvič uporabljan; 94. bolezni; 96. ne bev ne —; 98. hrast; 100. predlog; 102. njo; 104. osebni zaimek; 106. podredni veznik.

RESITEV KRIŽANKE št. 42

Vodoravno: 1. Beograd, 6. podlistkar, 15. ar, 16. roj, 17. mina, 18. ravan, 19. ta, 20. kap, 21. sita, 22. zaton, 23. žal, 24. Rim, 25. voli, 26. točaj, 27. Zora, 28. Vis, 29. lava, 30. Krpan, 31. žagar, 32. až, 33. seja, 34. nežen, 35. vila, 36. daga, 37. komat, 38. Neva, 39. oj, 40. epoha, 42. divan, 43. veda, 44. Oka, 45. Reza, 46. topeč, 47. seme, 48. vso, 49. Ita, 50. Levec, 51. Taj, 52. prt, 54. ja, 55. Nemec, 56.

gama, 57. pot, 58. mi, 59. dever, 60. Brno, 61. vek, 62. mrk, 63. trpin, 64. trk, 65. tek, 66. leta, 67. lažac, 68. orač, 69. nož, 70. deset, 71. talagmit, 72. Kapetanovi.

Navpično: 1. bar, 2. kr, 3. gram, 4. rop, 5. aj, 6. piti, 7. ona, 8. da, 9. Iračan, 10. satan, 11. tvoj, 12. kan, 13. an, 14. malarija, 17. mila, 19. tara, 20. kis, 21. sova, 22. zopet, 23. žoga, 24. riž, 25. vaja, 26. tržan, 27. zala, 28. Valerija, 29. lega, 30. Kemal, 31. živa, 33. soha, 34. novec, 35. vede, 36. doza, 37. kipeč, 38. nemo, 39. oko, 41. peta, 42. Dover, 43. veja, 44. ost, 46. temen, 47. samo, 48. vrt, 50. levica, 51. tank, 52. pok, 53. pikat, 55. Nepal, 56. grič, 57. pek, 58. mrtev, 59. drža, 60. Brno, 61. veže, 62. meso, 68. tat, 64. tri, 65. top, 66. len, 67. ls, 68. Om, 69. na, 70. da.